

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujság a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félévre 10 ft., évnegyedre 3 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Zenészetünk s annak képviselői.

Volt idő, melyben nemzetünk keveset foglalkozhatott tudományal és szép-művészettel s ennél fogva messze elmaradt azon népektől, melyek idejüket háborítlanul tölthették a muzsák között. Ha idegen utazott Magyarhonban, alig jegyezhetett fel rólunk egyebet, mint vitézségünket és vendégszeretetünket. Amazt becsülni, elég okuk volt; ezt pedig nem ritkán vették igénybe.

Igy a külföld előtt jó darabig csaknem mythologiai mesés lények voltunk; mert beléletünket nem ismerve, rólunk a legnagyobb elfogultsággal ítéltek; nem létezett köztünk és a mivelt külföld közt azon szellemi kapocs, mely a művelteket szokta egymáshoz kötni. — Mert mi gyakorolhat nagyobb hatalmat, mi birhat nagyobb vonzerővel, mint a szellemi fenség?

Azonban habár mult időnket csatamezőn kellett is töltenünk s ezáltal egyszersmind szomszédainknak szolgáltunk véd-bástyául; habár e mostoha századok alatt tudomány- és szép-művészetben nem tarthattunk párhuzamot nyugatnak magát kényelemben művelhető népeivel; de ma önzés és tulbecsülés nélkül elmondhatjuk: hogy Európa magas műveltsége iránt nem maradtunk érzéketlenek. — Akademiánkra, két muzeumunkra, különféle czélu egyleteinkre mutatunk, melyek korunk haladásának kétségbevonhatlan tanui, melyek meghazudtolják azon régi balvéleményt, mintha fajunk nem birna hivatással tudományra és szép-művészetekre.

Jelen alkalommal egy újabb jelét mutatjuk be közönségünk előtt annak, hogy nehéz napjaink daczára egyének állanak elő, kik zene-művészetünk terén is ernyedetlenül fáradoznak és van lelkes közönségünk, mely ezek szép törekvését, szorongatott perczei közt is, méltányló figyelemmel kíséri.

Csakis úgy lehet nagygyá egy nemzet, ha a szép és jó iránt mindig fiatal hévvel tud lelkesedni.

El kellene mondanunk most zenészetünk élén álló három művésznök, Ábrányi Kornél, Bartalus István és Mosonyi Mihály — életének főbb vonását; de életiratot adni nem szándékunk; annyival inkább, mert azt hisszük, hogy eme vázlat a nevezett egyének nagyobb mérvben kezdett munkásságának délpontja előtt — félszeg fogna lenni. Ezért a művészi élettel kapcsolatban álló jó és rossz napok leírását, azon hatást, melylyel a közönségre voltak, szóval: egy mindent magában foglaló életirat készítését a jövő feladatául hagyjuk, s e helyett néhány szóval festjük zenészetünk jelenét s azon állást, miemlitett zene-művészet ink elfoglalnak.

Nem mondunk nagyot, ha állítjuk, hogy napjainkban a zene-tanulás általános lett, s miként más művelt nemzeteknél, úgy itt is a jó neveléssel jött érintkezésbe. Ritka kivétel azok száma, kik a zenében gyönyört, élvezetet ne találnának; de daczára annak, hogy a zenét általánosan gyakorolják, sőt a nevelésnek egyik ága lett, mag

MOSONYI MIHÁLY. ÁBRÁNYI KORNÉL. BARTALUS ISTVÁN.

kell vallanunk, hogy felette ritkán találkozunk egyénekkal, kik a zenét hozzá illő szempontból fognák fel.

Ki lenne azon magyar, ki zenéjét ne szeretné? de vajjon hányan vannak azok, kik valamit tettek zenéjükért? Régi századainkban megbecsülték ugyan az „író-deákot,” mint szükséges gépet, mint olyan valamit, mely ama tudományokkal is foglalkozott; de ha a tudományt nem is, az író-deák személyét lenézték. Szintígy valának a zenével és zenészekkel.

Hol állunk ma nyelv és tudományok szempontjából? és hol állunk zenénkkel, mely nemzetiségünkre a nyelvvel ugyanazonos? — Nyelvünk kinötte magát, elérte férfias erejét, de zenénk csak most kezd fejlődésnek indulni. Mert nem rég győzdünk meg arról, hogy zenénk alatt épen nem csupán a cigány művészetét kell érteni; hogy a zene egyike a legtekintélyesebb, legszebb, de legnehezebb tudományoknak, — mit elsajátítani bárkinek becsületére válik.

Ezért most, mint minden szép iránt, úgy zenénk művelése iránt is nemzetünk lelkesedni kezd; nem egy magyar működik már e téren, hol azelőtt szintén csak németeket s cseheket láttunk, s nem kevés mozgalom keletkezett zenészetünk ügyében.

De milyen e működés?

Fájdalom, legtöbbször csak a pusztá jó akarat, azon ismeretek nélkül, melyek nélkülözhetlen feltételei a hasznos működésnek. — Hogy ebből rossz irány, zenénk elkorcsosulása következik, szükségtelen mondanunk; önként belátja mindenki, hogy e jóakarat szülte roszt, csak türelmes tanítók, erős karok, okos vezérek fogják megátolhatni és jó utra vezetni.

E gondolat lelkesítette három művészünk, midőn a „Zenészet Lapok” szerkesztésére vállalkoztak. Jelszavuk: hogy a magyar nemzeti zene kiaknázhatlan aranybánya, hogy zenénk alkalmas a legnagyobb műformáknak is megfelelni, de e magas czélt a szükséges szakképzettségen kívül csak úgy lehet elérni, ha vagy magyar ajkúak, vagy olyan idegenek állanak a működők sorába, kik nemzetünk életét, nyelvét, szokásait alaposan ismerik s ezáltal zenénket bensőségében is fel tudják fogni.

Álljon itt végre néhány rövid adat a „Zenészet Lapok” szerkesztőinek személyes viszonyairól.

Abrányi Kornél 1822. okt. 22-én született Szabolcsmegyében Ábrányban. Atyja gazdag és előkelő birtokos volt, ki fiaival családja régi Eordeoogh nevét 1844-ben Ábrányival cserélte fel. Gondos nevelésben részesült s tudományos embernek készült; minden tanulmánya között a zene birt rá legellenállhatlanabb erővel. 1843—45-ben külföldre utazott, hol leginkább zenetanulmányoknak élt. Később még másfél évet töltött Bécsben, szintén a zenészet foglalkozva; 1848-ban pedig Pozsonyban az országgyűlési válogatott közönség szívesen látogatója a hangversenyeket, miket Ábrányi rendezett. Azután Pestre költözött s azóta állandóan él itt kedvencz szenvedélyének.

Bartalus István úgy ismerjük, mint több derék magyar zene-mű szerzőjét, ki a tollat is ügyesen forgatja. Született Erdélyben Bálványos Váralján 1821. nov. 23-án. Atyja lelkész levén, fiát is e pályára szánta, azonban a fiuban korán feltűnt zeneszenvedély lassanként oda vitté a dolgot, hogy a kolozsvári konservatorium növendéke lett, hol ennek jeles igazgatója, Ruzsitska György különösen pártolá a szépen nyilatkozó fiatal tehetséget. Később nevelő lett s többi között jeles zongorajátékaról volt ismeretes. Most Pesten részint mint zenetanító, részint mint zeneíró a magyar zenészet művészeti kifejtésén szép sikerrel munkálódik. Egyebek között egy gyermek-zeneirodalom alapját is megveté, a minek további művelése igen kívánatos.

Mosonyi Mihály, már előbbi (Brand) neve alatt köz elismerést kivívott jeles zeneköltőnk, Mosonymegye Boldogasszony nevű helységében született, hol atyja szerény iparos volt, ki fia taníttatására mindenét feláldozá. A fiu nélkülözések, szenvedések között tanuló a népzenészekről a hangszerek kezelését. Később Pozsonyba ment a tanítóképző-intézetbe; itt már egész valóját a zene foglalá el. 1835-ben a művészetpártoló gróf Keglevich Gábor ajánlatára nevelő s zongoramester lett a gr. Pejachevich-családban. Hét évi tanulás, önképzés után Pestre jött, hol különösen az egyházi zene terén tüntette ki magát. Többi között Liszt Ferencz nagymiséjének egyik fénypontját is ő írta. Ujabb időkben Mosonyi geniusának egész hatalmával s lelkének egész melegével a magyar zenészetnek él, mely téren, — erről teljesen meg van győződve — igen sok

szépet, eredetit és meghatót fog lehetni felmutatni. Mint lapjaink gyakran hirdetik, a közelmúlt időben számos eredeti magyar zene-művel lépett fel s azon zenészeti cikkek, melyeket Mosonyi tollából olvasunk, a legalaposabb zeneismeretekről s kiterjedt elméleti tanulmányokról tesznek tanúságot, mire nézve kevés versenytársa akad hazánkban. Ő mondta ki nem régiben azon meggyőződését is, hogy: „a magyar zene művelését csak oly művésztől lehet, e zene belső sajátságainál fogva várni, a ki született magyar — s hogy a magyar zene szépségei a legnagyobb kifejlésre vannak hivatva.”

Teljes sikert ohajtunk e hazánkiai nemes törekvéseinek ezen nálunk új, de bizonyosan nem hálátlan pályán, mert hiszen meg vagyunk írva, hogy: „e nép hálás azok iránt, a kik szeretik . . . és érette munkálódnak!” *)

Vörösmarty halála évnapján.

(Emlékezés 1855. nov. 19-re.)

Hol van koszorutok, lelkes honleányok!
Hol van könyetek, ti lelkes honfiak!
Ősnagyságotokról zengett ő, virágot
Érte, s néma könyet, mint nagy honfinak.
Hisz hányszor hullattok könyet szemetekből,
Pedig annak nincsen annyi érdeme.
Most, mely szívetekről jó, mutassátok föl,
Gyémántdrága lesz az, bár köny a neve.

Visszaszállt a multba, hol nagyság van írva,
Főlemelte ezt a véres szemfedőt.
Olvasá, mi van a holt arczára írva,
És e szomorúság lelkesíté őt.
Megmutatta akkor, hogy mi volt e nemzet,
És hogy régi fénye mily alapon állt.
Árpádnak honában újra éledének,
A mult a jelenben viszhangra talált.

Fáklya volt ő nekünk a művészet utján,
És haladt előre, mint vezérvilág.
És övé az érdem, — annyi évek multán,
Hogy hazánkat ennyi fény karolja át,
Lelkesüle ő is, s lelkesült e nemzet,
Hangja volt egy Szózat, ébredő szavunk.
Lelkesedve zengjük szent szavát, a melyet
Vérünkbe bevettünk, tőle lángolunk.

Nemcsak fáklyafényünk, jó atyánk is volt ő,
A ki szeretettel fedde gyermekét,
Amde szívverével óvja minden vésztől
És ő érzi jobban, ha azt sértenék.
Szenvedéseinkben tanított remélni:
„Hát hiában ömlött volna annyi vér
Ézredéven által?!“ És mi hittünk neki.
„Annyi szenvedésért nem halál a bér.”

Élünk, újra élünk négy folyónk partjánál,
Honfivállat vetve vállnak, haladunk;
Mégis búsan állunk az ő mély sirjánál,
Hisz nem érte meg, hogy föléledt honunk.
Búval szállt a sirba, teste meg volt törve,
Amde lelke nem; hisz az nem is lehet,
Hogy, ki milliókat biztat a reményre,
Egyedül legyen csak kétségbeesett.

Búval szállt a sirba, teste meg volt törve,
Szíve meg volt törve a vesztés miatt.
De ha szíve szenvedt, lelke gyult örömré,
Lelke jól érezte, népe mint halad.
Látnoki szemekkel nézett a jövőbe,
S nem rejté el titkát, szívünkbe tevé,
Szívünk e titoknak legbiztosabb öre,
Tőle van, hogy lelkünk többet hisz, remél.

Könyeket sirjára, lelkes honleányok!
Koszorút sirjára, lelkes honfiak!
Lángkeblű költőnek adjatok virágot,
Könygyémántot a hű s lelkes honfinak.
Oh ne engedjétek, hogy a kikeletnek
Szép virága váddal léphessen elő:
Hogy amit leginkább innét érdemelt meg,
S töletek nem nyervén, azt adá meg ő.

Delényi.

*) E három hazánkfiának arcképe a legközelebb sajtó alul kikerült „Országos nagy naptár”-ban (szerk. Girókuti) is megjelent.

A vajda leánya.

Történeti beszély P. SZATHMÁRY KÁROLYTÓL.

I. A fogoly foglya.

A XVI. század utolsó évében történt, hogy a természettől annyira megáldott Erdély, kincsei daczára, a világ legszegényebb országává lett, csupán önnön fiai egyenetlenkedése és visszavonása által.

A fejedelmi széken egy oly Báthori után, ki senkit sem szeretett s mindenkit megcsalt, olyan következt, ki mindenkit szeretett, de kit mindenki megcsalt; egy lágyszivű papi fejedelem, ki inkább volt hivatva kegyes alamizsna szedésére, mint oly ország trónjára, melyre minden oldalról ki ved nyujtva a birvagyó kéz. Zsigmond után Endre; *golya* után *léczdaráb*.

És a nép között *gyűlölség*, nemzeti *féltékenység* volt a jelszó a szeretet helyett. A székely gyűlölte a szabadsága ellenének tartott Báthori-házat s a megyei magyarságot, mint annak támaszait; gyűlölte a szászt, mert úgy hívé, hogy az titokban pénzzel segíti a fejedelmet; a szász gyűlölte a magyart és székelyt egyiránt s Báthortól várta nemzete boldogságát; az oláh gyűlölt minden nemzeti-séget s a nagy Mihály vajdára tekintett, ki mint császári szövetséges rontott be a szerencsétlen ország kebelébe.

Hogy e boldogtalan belviszonyokról meggyőződjk valaki, csak a szemben álló két táborra kellett egy tekintetet vetnie, mely Szebenhez közel a tolmácsi mezőn üté fel sátraikat. Ez jellemző vala.

Mihály roppant tábora nagy területet fogott el s bal szárnyával Szebenre, a mindkét fél orra elől óvatosan elzárt Szebenre támaszkodék. Állott ez jókora mennyiségű székelyből, kikben maga sem bizott, saját havasalji népéből, melyet a zsarnok vasvesszeje tartott féken s még eddig fel nem számíthatott erdélyi oláhságból, mely azon fanatizált reménységgel özlött a nagyhirű vajdához, hogy az végre kieszközli, miszerint az erdő közös legyen; a szegények is palotákban lakjanak; szóval: a világ felforduljon s ki eddig alól volt, most majd az essék felül. A székelyeknek nem volt egyéb szándékuk, csupán boszu a Báthori házon; maga Mihály kétfelé gondolt: hűséges hadvezér marad, ha nem lehet több; Erdély és Oláhország fejedelme, ha a zavarosban e nagy halat ki foghatná s magyar, vagy lengyel király, ha ennyire vihetné.

Báthori Endre jóval kisebb tábora jobb szárnyával Szebenre támaszkodott; mert a szebeniek neki is hűséget ígértek; (értvén, ha győzedelmeskedik) serege a megyék mezei hadaiból, fizetett hajdukból és a főnemesség csekély dandáraiból állott, kik között azonban voltak nagy mennyiségben, kik a császár párthiveivel már régóta levelezésben álltak.

Maga Kornizs Gáspár, kire a sereg rendezése bizva volt, úgy intézkedett, hogy kevés erőkifejtés mellett Mihály az egész tábor elfoghatá s maga az első harc sorba állt, hogy idejében átszökhessek.

A csalás és hitszegés kora volt ez. Azon kor, midőn a népek a fejedelmeket s a fejedelmek a népeket eszközül tekinték. A legszen- tebb eszmék: szabadság, vallás, nemzetiség eszméi költettek fel s midőn az ilyeket nem maga, hanem más írja a nép zászlóira, a dolog mindig gyanus s legtöbbször bátran oda lehetne e szót az előbeni helyére írni: *érdek*.

Mégis volt mindkét zászló körül egy kis csapatka, mely meggyőződésből, hűségből szegődött ahoz, ki dicsőségét találta e jel körüli küzdelemben s nem irtózott elesni annak védelmében.

Ilyen volt Báthori Endre táborában a fejedelem öcsce körül csoportozó, erdélyi fő- és köznemesség, fiatalsága, a megyék színe-java, melynek hűtlenségéről, vagy hazafiatlanságáról egy lapon sem emlékezik Erdély történelme. Ellenben többször megesezt, hogy míg az atyát nagyravagyás vagy más érdekek kétes czélú zászlók mellé állíták, a fiu ott küzdött a talán bizonyos veszteségű, de nemes ügy mellett.

Ilyen volt Kornizs Boldizsár, kit atyja Gáspár nem volt képes a fejedelem elleni ármányaiba befogni; ilyen a székely köznemesség ifjainak nagy része, kik sértett szabadságaik daczára is birtak annyi hazafisággal, hogy kívülről jövő veszély idején nem a haza ellenségéhez, de a haza országosan választott fejedelméhez álljanak.

E pár százból álló, de legnagyobb jelentőséggel bíró dandár három jeles ifju vezérlete alatt állott: a már említett fejedelmi

öcs *Iffiu János*, a derék *Mikó* Miklós fia *Mikó Mihály* és *Barcsai Sándoré* alatt, kik megesküdtek, hogy míg egy él közöttök, a győzelmet ellenségeiknek át nem engedik.

Túl, Mihály vajda pártján, szintén volt egy kis sereg, mely a nagyhirű vajda becsületét, harci hírét ezideig is fentartá s mely az oláh fegyverek élet ezuttal is buzgott elismertetni. A rang és gazdagságra legelső bojárok tizenhat-husz éves fiaiból állt az, a vajda büszkeségének, kegyenczének, idős leánya *Flórisának* vezérlete alatt, kit szilajtermészetű szenvedélyes atyja, midőn második leánya a szelid *Teodóra* született, fiörökös iránt kétségbeestében, fiunak nevelt; kinek egy tekinteteért bármely jóra való ifju szívesen meghalt volna; de kinek ezüstvérté alatt még nem dobbant meg szerelemre a leányi szív soha.

Gyönyör volt látni a római arcú s büszke tekintetű karcsu alakot, midőn keleti vérű fehér lován ülve, gazdag hajfonadékait a fegyverhordozójától átvett kócsagos kis sisak alá beerőszakolá. S midőn vékony, de még soha sem csalt kardaczéla villámként reptilt ki hüvelyéből s csapatának az ellenség felé mutatott: hol lett volna férfuszív, mely csak szégyenében is, bátorságot ne vett volna, egy ily gyengéd és dicső alak szeméi előtt küzdeni és meg halni.

De a mily hű és lelkes vala e két csapat itt és ott, épen oly kevésé lehetett számítani a többire.

A fejedelem seregének zömét az ugynevezett kék és veres hajduk tevék, gyakorlott udvari sereg ugyan, de a szó teljes értelmében zsoldosnép.

A vajdáét vad, havasalföldi martalóczok, hajlandóbbak a ragadmányra, mint a küzdelemre, kiket csak iszonyu vezérok *Bába Noák* személyes tekintélye tartott össze és a préda reménye, mely őket Erdély aranygazdag földére csalta.

Amott a vezér Kornizs Gáspár legmegbízhatóbb csapatát, melyben fia is volt, leghátulra küldte; félt, hogy azok, számítása ellenére, az ellenséget *még találják* verni. A kis csapat zugolódva és a vezér ellen gyanut, vádat szórva vonult a kijelelt helyre.

Mihály ellenben megsimogatta *Flórikája* arcát s a legelső sorba küldé, jól tudta, hogy ha leánya megy elől, nincs oláh harcos, ki visszavonulni ne szégyeneljen.

Ekkor adatott jel mindkét oldalon az ütközetre.

Flórika nem várta be, míg Báthori tüzérei a nagy ágyut kisütik; sebesvágatva tört a legelőll álló lengyelekre, kik csak ezt várták, hogy szépen leeresztett kopjával a vajda seregéhez átszegődjenek, magukkal vivén a fővezért *Kornizs Gáspárt* is, mely cselekedet azonban — oh csodák csodája! — semmi erőszakkal nem járt.

Az előcsapattal tehát el volt bánva kevés fáradsággal; következtek a kék és veres hajduk, a fejedelmi sereg zöme. Ez már megállott, míg tisztjei harcizoltak; de ha valamelyik csapat tisztje elesett vagy megsebesült, emberei szétszaladtak, mint a csirkék.

Az öreg *Mikó* és a fiatal *Iffiu* egyszerre értek vágató paripákon a fejedelemhez, ki egy halomról borus arczczal nézé seregei felbomlását.

— Meneküljön nagyságod! kiáltja az első, az ütközet Kornizs árulása miatt elveszett; nincs erő, mely helyreállítsa többé! A vajdának még csak előcsapatai vannak tűzben s a miénknek már dereka is bomlik; a fene *Bába Noák* csak most ereszkedik alá a balszárnyra.

— Ne félj bátyám! — kiált lángoló arczczal az ifju: engedj minket előre nyomulni, mi helyreállítjuk az ütközetet.

— Add elő tervedet; mond csüggedten *Báthori*. A szerencse elfordult tőlünk; az emberek megcsaltak, de mi Istenben bizunk. — Csapatunkat három részre osztom; középre *Barcsait* állítom, ki tudom, elébb meghal, hogysen tágitson; jobbra *Mikó Mihályt* küldöm, ki ég a harcvágytól; balra *Bába Noák* seregére magam megyek a *Farkassal*; egy óra alatt futni látja bátyám a vajdát.

— Tedd! — mond szomoruan a fejedelem.

— Ám legyen! — mond az öreg *Mikó* — én addig vasasaimmal nagyságod mellett maradok.

A fejedelem hálás tekintetet vetett *Mikóra*, ki kardot vonva, oldalán foglalt helyet; *Iffiu* pedig elvágatott, hogy tervét fogantatosítsa.

Ideje is volt; a hajduk már ingadoztak s itt-ott rendetlen futásban vetették magukat az utócsapatra.

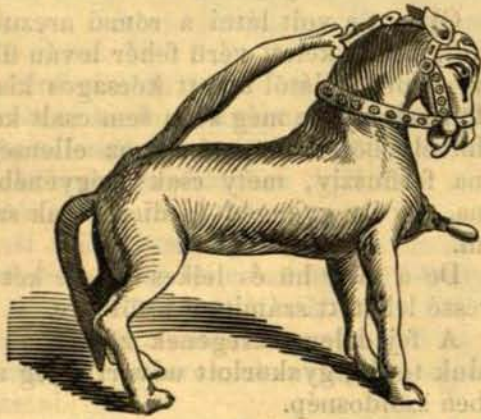
A szent-andrási régiség magyarázata.

(Lásd Vasárnapi Ujság 45. számát.)

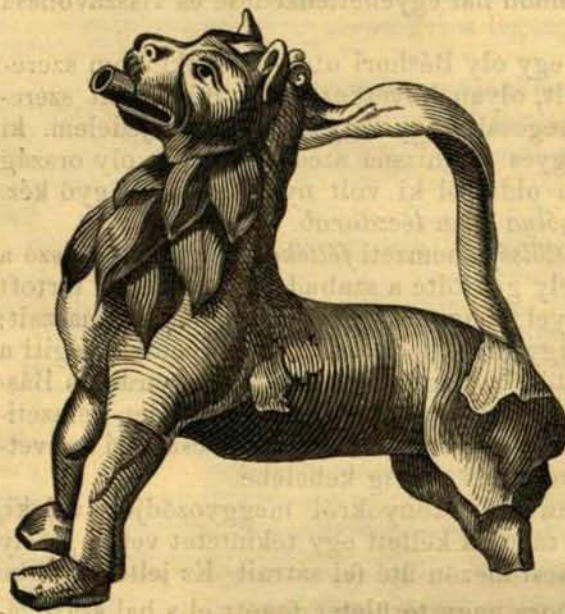
Bár nem tartozom „a pesti okos emberekhez,” kikhez Karsa Tamás ur érdekes és hálára kötelező tudósításában felvilágosításért kiválólag folyamodik; mégis megkísértem ezen eddig hazánkban tán egyedüli kincsre a magyar olvasóközönség figyelmét fordítani, ha a fővárosban nálam értelmesb s ügyesb magyarázó fel nem szólalna.

Mindeddig a „Mittheilungen der k. k. Central-Commission für Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale“ IV. kötetéből két ilyen alakot ismerek; az első 1. ábra a krakói régészeti tárlatban volt 1858-ki szeptemberben kiállítva, és semmi egyéb, mint egy ugynevezett *aquamaniille*, kézmosó kanacska, mely ha a misénél használtatott, *urceolus*, *hamula*, *caucus*, *gemellio*, *ampulla* vagy *maniltianak* is neveztetett. A katolikus egyházban e végre használt üvegedények, *ampullák*, mainap is két

főrészből állanak: egy alul hasas, fölül összehuzott palaczkocska oldalából vékonyabb görbitett cső nyulik fel, hogy a mosdó misés kezére mennél kevesebb viz töltethessék. Az itt ábrázolt edény, mely a krakói kiállítás legérdekeseb darabjai közé számítottatott, oroszlánt képez, mely Kruchownál a Poseni nagyhercegségben találtatott. Ezen mű, mint Eitelberger tanár ur mondja, a román

2. ábra.

1. ábra.

Régi kézmosó edények (*aquamaniille*).

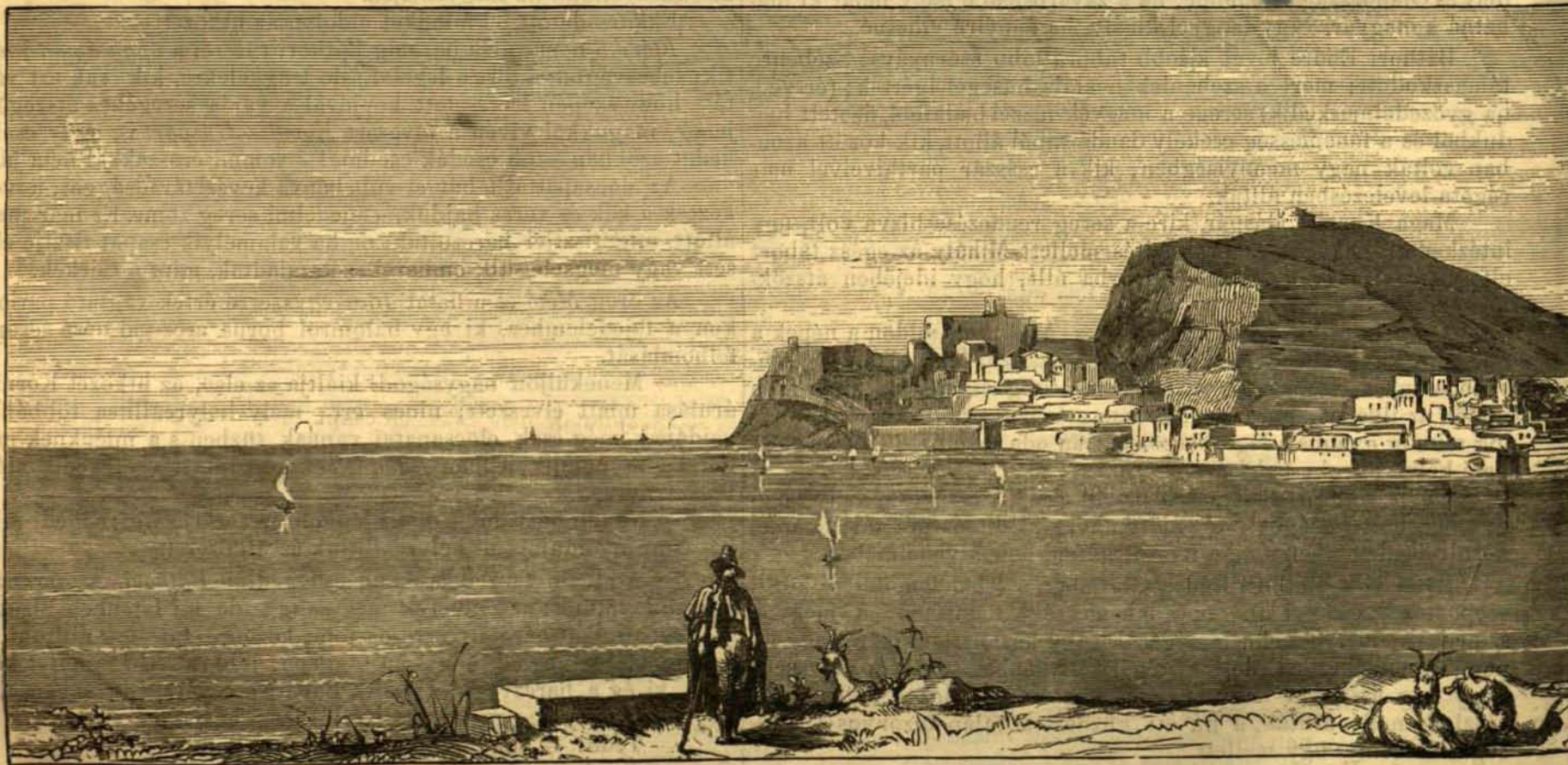
délke által zárható. — A ló szügyéből kiemelkedő állat tartja szájában a kifolyató csőt.

Mind ezen, mind az első alakban a fogantyut valami kigyó-nemű állat vagy szalag képezi. — Egy hasonló mű (a sigmaringi herczeg tulajdona), volt 1855ben a kölni püspöki muzeumban kiállítva, és az előbbivel a XIII. századba tartozandónak ítéltetett.

hol a legkülönb alaku állatokból álló efféle edények emlittetnek. „Ugyanis ott találtattak különféle alaku ezüst bögrécskék, melyeket *maniltiáknak* hittak, azért, hogy belőlök a viz a papok kezére öntetett; ezek alakjai oroszlánokat, sárkányokat, madarakat, lovakat, griffeket és más akármilynemű állatokat képeznek.“

Az *aquamaniille*, *manille* azonban épen ugy a bögrécskét, melyből a viz öntetett, mint a medenczét, *pelvis*, *pelviculát* is jelentheti, és az első keresztyének szent edényei közé a pogány világból hozattak át, kik az *aquamaniille* — vaskorban *aquinarium* — jól ismerték.

A 2. ábra alatt rajzolt lovacskát Trientben találta Essenwein ur, és azt magáévá tette. Magassága 6'', hossza a farktól szügyeig 8'', kantározása érdekes. — A sörény valamint a fark szőre bevéssett. A fülek közt találtatik a nyílás, melyen a viz beleöntendő, és mely egy forgó fő-

korszakba tartozik és jogosan a XI. vagy XII. századba helyezendő. Sajnálatra méltó, hogy ezen bronce-öntvénynek fölülete rozsdá által tetemesen szenvedett; miért is diszéből igen sokat veszt. — Mindazonáltal a főjelleget és névszerint a sörény biztos vésete könnyen fölismerhető. Hajdanta nem tartoztak ezen edények a ritkábbakhoz, mint a mainczi főgyház kincstára lajstromából kitünik,

Ezekből mintegy bizonyosan állithatjuk, miszerint itt is egy nem csak nagyságára, de formájára nézve is igen érdekes *aquamaniille*vel van dolgunk; a megbecsülhetlen műdarab értelmét — főleg annak látása előtt — nem merem ugyan magyarázni, mindazonáltal azt vélem, hogy a lóember és a fuvolyás közt némi zenészi viszony létezik, és hogy mig a kis emberke, kinek alakja bi-

zonyosan fogantyuul szolgált, a hátán furulyát, a centaurus ég felé emelt szemekkel a kézi dobát veri, mi az egésznek isteni szolgálatra való alkalmazását még világosabban tüntetné elő. Minthogy hazánk több nevezetes gyűjteményét látván, egyedül egy ilyféle szerrel nem találkoztam, kérem az illetőket saját becsületünk érdekében, hogy ezen aranycsikónak keresztelt kincset *) a hazából semmiképen ne hagyják kivitetni.

Karsa Tamás ur vegye minden lelkes régész őszinte háláját, mint legédeseb jutalmat. — Bár közöltetnék legelterjedtebb lapunkban mind az efféle találmány; legalább biztosak lehetnének, hogy a külföldön inkább mint itthon becsült kincseink végre édes hazánkban maradnak; csak akkor látná a magyar, mennyi érdekes emlékek bir annyira ócsárlott hazája, csak akkor irigylene az idegen mind azt, mit eddig a gazdagabb vagy szemesebb külföldön volt alkalma sokszor egészen más név, más hely alatt bámulnia. *Dr. Rómer Flóris.*

Zeleméri csonkatorony.

Debreczentől valami egyóra járásra Hajdu-Böszörmény határában a zeleméri pusztán, Boda és Rákócz erdőségei alatt egy dombon fekszik e rom. Ennek eredetéről nem lehet bizonyost mondani, de hogy itt hajdan falu és vár is volt, azt adatokon kívül maga a hely fekvése is eléggé mutatja. Bár e rom csak a falubeli templom volt, de ha a néző a toronytól elte-

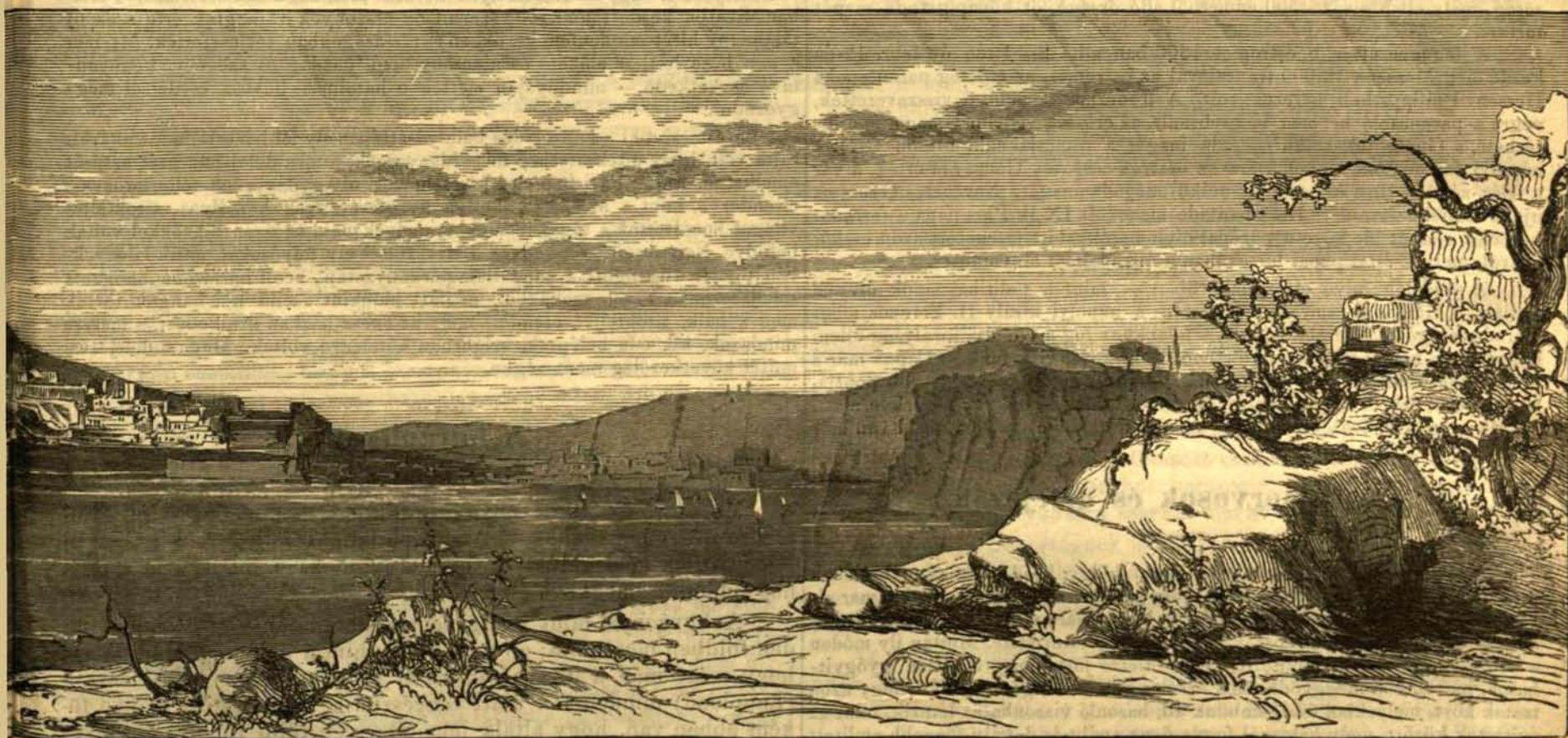
Zeleméri csonkatorony.

kerit be s itt újra egyet kanyarodva tovanyulik el. Mint mondók, eredetéről mitsem tudnak, elpusztulásáról is különféleképen beszélnek, különösen a nép száján több rege él róla.

Itt csak azt mondjuk el, a mi ide tartozik.

Nem sikerülvén a béke (1565. ápril 25.) I. Miksa és János Zsigmond közt, a háboru újra kitört, s Zelemér ura is, Zeleméri Miklós, fegyvereseivel lakát elhagyván, Svendi Lázár császári főparancsnokhoz csatlakozott. Ezalatt János Zsigmond a beglerbég, a budai, és temesvári basák seregeivel egyesülvén Debreczen alatt, Szatmárra rohant. Mig Debreczen alatt időzött, a temesvári Haszán basa a nem messze eső Zelemért megszállotta s az őrséget leölvén, ki rabolta és elpusztította. Később Erdőd várát rohanta meg, melynek Svendi Zelemérit segítségére küldötte, s a vár magát (1565. jul. 14.) feladván: Haszán basa az őrséget lekonzoltatta, Zeleméri is alig menekült meg, de lakát már elpusztulva találta. Ez volt Zelemér első elpusztulása. Később újra felépült (1570. —1615).

Másodszor. Sejdi pusztította el. Mert midőn Sejdi a budai basa 1660-ban az ősz Abdi parancsára II. Rákóczy György erdélyi fejedelem bekerítésére indult: a Maroson és Körösön átvonulván, a hajduságra rohant, s a derék Bocskay által letelepített vitéz népséget és az itten körül levő falukat tüzzel vassal elpusztította. Debreczen is csak nagy sarczczal

kint, megláthatja, hol kellett a várnak lennie. Mindjárt a torony alatt egy lapály veszi eredetét, mely hajdan folyam lehetett, s mintegy dülő földnyire a romtól két magas ormozatot sánczként

válthatá meg magát, de a körulte levő faluk vagy nagyon sokat szenvedtek vagy egészen elpusztultak, mint Zelemér, Haláp, Parlag, Ondód stb. annyira, hogy ezek ma már csak puszták nevei. Zelemérből csak e csonka rom áll, a többiből ennyi sem. Mondják, hogy e pusztá később Rákóczy Ferencz birtoka lön, mit a mellette eső ugynevezett Rákóczy erdőség is igazolni látszik.

*) Mikor fogja már köznépiünk megtanulni azt, hogy az arany épen azért arany, mivel ha százezer évig is a föld gyomrában lappang, fényét és színét sohasem változtatja; azért kár a zöldecs érmekeket vagy szereket ráspolylyal rontani és értéköktől megfosztani. — R. F.

Évek előtt e rom lerombolását a böszörményi tanács megtiltotta. Bölés és mindenesetre dicséretre méltó intézkedés, ha ezen régi maradványokat, melyek őseink történeteire emlékeztetnek, elpusztíttatni nem hagyjuk.

V. Gy.

Gaeta.

Sokat emlegetett név, Ferencz nápolyi király végső menhelye az olasz szabadság harcosai előtt!

Gaeta a nápolyi királyság csaknem legészakibb pontján, a Középtenger hason nevű öblénél épült város és erősség. A gaetai öböl, melynek partjai festői szépségre, a nápolyi öböl híres környékével vetekednek, keresk edelmi tekintetben igen fontos. — A város köves, sziklás földszoroson épült; kikötőt mélyebb, terjedelmesebb és biztosabb a nápolyinál. A város, mely 15,000 lakost számlál, rendetlenül van építve, szűk és meredek utcákkal, legfeltűnőbb épülete a dom. szép tornyával. Az erősség és a tengerpart között van az ugynevezett Rolandtorony (torre d'Orlando), mely gömbölyű formában épült siremléke Munatius Plancusnak, Augustus császár egyik barátjának.

Közel Gaetához van egy kis erdő, mely a népha gyománny szerint azon helyen terül el, a hol Cicero, Ant. nius parancsára meggyilkoltatott.

Legnagyobb nevezetessége Gaetának erőssége, mely az olasz félsziget legfelső erősségeihez tartozik, s ekvénél fogva olasz Gibraltarnak nevezik. A szárazföldről jövő ellenségnek mintegy 1800 lépésnyi hosszú része van kitéve, mely azonban a legnagyobb ágyúkkal van megrakva.

A tenger felőli része, erős egymás fölött épült művek s egy erőd által van védve, mely a kikötőt fedi. Gaeta Nápolyhoz 16, San Germano és Capua-hoz 10, a római határhoz 3, Róma városához 17 német mérföldnyire van. San Germano, Capua és Gaeta erősségek, háromszöget képeznek, mely elég alkalmas arra, hogy egy bátor, jól felszerelt és jól vezényelt sereg hosszabb ideig ellentárhasson.

Gaeta mellett két főut viz. Az egyik a híres régi *Via Appia*, mely Rómából a Pontini mocsarakon keresztül Gaetába vezet. Ezen uttal egyesül Caprarától nem messze, a pápai birtok határszélén egy másik, mely Pescara-ig az Adriai tenger partjáig terjed. Ezen ut csak 1855-ben készült el, s fontos a kereskedésre, de nevezetes hadtudományi szempontból is.

Gaeta régi neve, a régi római időkben Cajeta volt. Megerősítése 1440-ben Aragoniai Alfons által kezdődött, V. Károly folytató. Az első ostromot Gaeta 1450-ben álta ki, a trónkövetelő Aragoniai V. Alfons ellen. 1707-ben ausztriai sereg jelent meg falai alatt, 1734-ben 16.000-nyi francia- spanyol sereg, mely ellen a vár 1500 emberből álló őrsége, öt hónapig tudá magát tartani.

A legnevezetesebb ostromot 1806-ban állta ki. Ezen év febr. 12-én kezd meg Massena 10.000 francziával az ostromot, az erősség parancsnoka Heessen-Philippstali herceg volt. A francziák támadásai visszaverettek, végre a parancsoló herceg megsebesült, az erősség védelmét maga nem intézheté, s Gaeta jul. 18-án megadá magát a francziáknak. Midőn 1821. a nápolyi forradalom elnyomására az osztrák csapatok Gaeta alá értek, a vár a fehér zászlót tűzé ki, s lövés nélkül megadá magát. Nevezetes Gaeta az újabb időkben azért, mert 1848-ban ide menekült IX-ik Pius pápa a forradalom elől, s az őt ide követő európai diplomatákkal itt értekezett azon eszökökről, melyek által pápai birtokában a forradalmat elnyomhatá.

A jelenleg folyó olasz háboruban — mint a politikai lapok olvasói tudják — Gaetának ismét jutott szerep; a nápolyi király II. Ferencz megmaradt seregével Gaetába vonult, s falai alatt fog a nápolyi királyság elleni harcban az utolsó csapás megtörténni. Eddig San Germano és Capua már a piemontiak kezében van, s a háromszög utolsó — legnevezetesebb pontja, Gaeta körül foly a harc Viktor Emánuel király személyes vezérlete alatt. — Mire e sorok olvasóink kezébe kerülnek, talán e vár sorsa is el van már döntve.

A csodaorvosok és delejezők.

(Folytatás.)

Mesmer ápoltsai közt volt egy fiatal hölgy, ki időségi rángatózásban szenvedett, a mire vértolulás és téboly szokott következni. Csakhamar sikerült neki, ezen körjeleket az égitestek befolyására alkotott rendszerébe beleilleszteni, s e kórroham időszakait is megjósolhatni vélte. Miután ily módon a betegség eredetét megfejtette, azon ötletre jött, hogy biztosan gyógyíthatna, ha teljesen meggyődhethetne arról, a mit már régóta hitt, t. i. hogy azon testek közt, melyekből földgömbünk áll, hasonló viszonyhatás létezik, mint az égitestek között, mely hatással fogva ő az apály és dagály fönebb említett tüneteit mesterségesen utánozhatná.

Mesmer mindazok előtt, a kik őt hallgatni akarták, azt állítá, hogy a delejes anyag avagy folyadék áthatja az egész mindenséget, — minden emberi test tartalmaz ilyet, s a fölöslegest akarata kijelentése által mással közzölheti. Egy barátjához írt levelében így szól: „Azt tapasztaltam, hogy a delejfolyam csaknem egészen azonos a villanyfolyammal, s azért épen oly módon, közvetítő testek segítségével vezetni is lehet. E célra nem csupán az aczél alkalmas. Én a papírt, kenyeret, gyapjút, selymet, bőrt, üveget, fát, kőveket, ebeket s embereket, — szóval, mindent, a mihez csak hozzányul-

tam, oly mértékben delejezttem meg, hogy ezen anyagszerek beteg személyekre épen azon hatást gyakorolták, mint a villanyosság.“

Mesmer Bécsben tartózkodását nem sokáig találta oly kellemesnek, a mint kívánta volna. Álltmányait közönyösen vagy épen megvetéssel fogadták, s azért elhatározta más hatáskört szerezni. Evégből a sváb földre és Svajczba utazott. Ez utóbbi országban a híres Gaszner paterrel ismerkedett meg, a ki, örömeire ördögüzéssel foglalkozott, s a betegeket pusztá kézrátévéssel gyógyítá. Közeledtére gyengéd leánykák vonaglása esteek, s lépkórosok meggyógyítva hitték magukat. Háza naponkint megtelt sántákkal, vakokkal s mindenféle betegekkel.

Mesmer legott elismerte e gyógy mód hatását s azt az általa nem rég fölfedezett delejes erő kétségbevonhatlan eredményének nyilvánítá. A páter néhány betegén azonnal kísérleteket is tett, hogy ugyanazon eredményeket idézze elő. Ezután a berni és zürichi kórházakban is megkísérté néhány betegén a kézrátévést, és sikerült neki, saját állítása szerint — a mit azonban semmi bizonyíték sem támogatott — vakokat, bénákat és köszvényeseket meggyógyítani. E híresztelt eredményvel aztán visszatért Bécsbe, azon reményben, hogy most már ellenségeit hallgatásra bírhatja, vagy legalább kényszerítve lesznek, kivívott hírnevét tisztelni s rendszerét gondosabb bírálat alá venni.

Azonban másodszeri megjelenése a fővárosban, semmivel sem volt aze-rencesebb az elsőnél. Paradist, akkoriban híres énekesnőt, a ki teljes vakságban és nehézkóiban sinylett, orvosi gondjaiba vette. Miután többször megdelejezte, kinyilatkoztatá, hogy már meg van gyógyítva, — ha pedig meg nem gyógyult volna, az nem az ő, hanem az ápoló hibája. Egy akkorkoriban kitűnő szemorvos, névszerint Barth, meglátogatván a beteget, odanyilatkozott, hogy még mindig épen oly vak, mint azelőtt volt; más részt családja is erősíté, hogy nehézkórja sem szűnt meg, sőt még csak nem is enyhült. De Mesmer ennek daczára amellett maradt, hogy meggyógyult, s azt állítá, mikép összeesküdtek ellene, s Paradist kisasszony csak színleli a vakságot, hogy az ő hírnevét megrontsa. E sikertelen gyógyítás következményei meggyőzték Mesmert, hogy Bécs nem az igazi hely számára. Páris, a hivalkodás, a kicsapongás és gyönyörölvék fészke, volt egy oly ember számára alkalmas, mint ő; oda utazott tehát.

1778-ben érkezett Párisba. Eleinte csekély bátorításra talált, s azt tapasztalta, hogy az emberek hajlandóbbak voltak, őt kinevetni, mint pártfogásukba venni. Ő azonban olyan ember volt, a ki nagy önbizalmat táplált s kitartó levén, nem hagyta magát semmiféle nehézség által legyőzteni. Ehhez képest pompás lakást bérelt ki, a hova belépni mindenkinek szabad volt, a ki az új természeti erővel kísérletet kívánt tenni. D'Esilon, egy igen híres orvos, Mesmer elméletét helyesnek ismerte el, s ez időponttól kezdve az általi delejesség, vagy mint némelyek nevezni szokták, a *mesmerismus*, Párisban divatba kezdett jöni. Névszerint az asszonyok rajongtak érte s az új találmány hírét mindenféle körökben és társaságokban terjesztették. Mesmer a nap hőse lett, s előkelő és alacsonyorsu, gazdag és szegény, könnyen-hívó és kételkedő — mindnyájan siettek e hatalmas bűvész csodáiról meggyőződni.

Mesmer, a ki a képzelődés befolyását épen oly jól ismerte, mint akárki, rajta volt, hogy e tekintetben mi se hiányozzék, a mi a delej-bűvészet hatását emelhetné. Egész Párisban egy ház sem volt oly gyönyörűen felbutorozva s elrendezve, mint a Mesmeré. Drága üvegfestvények homályos, titokteljes világot bocsátottak a tágas termekbe, melyek majd egészen tükrökkel voltak befödve. Narancsvirágok kedves illattal tölték el a folyókat, antik edényekben tömjén füstölgött a kandallók párkányzatán, aeoli hárfazene hangzott sohajszerűn a távol szobákból, mialatt időnkint szelid női hangok törték meg a halk, titokteljes csendet, mely az egész házban uralkodott, s melyre mindazok, kik oda beléptek, szigoruan kötelezve voltak. Maga a delejezési műtét következőleg ment végbe.

(Folytatás következik.)

A burgonya.

(Vége.)

Mennyire fontos növénye ez a földnek, mondanom se kell. Európára nézve a gabona után tagadhatlanul első helyen áll, s az új világrésznek kétségkívül becsesebb ajándoka, mint az arany, ugy, hogy mióta a burgonya elterjedt, itt általános éhség nem volt.

A burgonya, mint eddigi tapasztalatok tanúsíták, majd minden földben megterem; eltűri a heves mint a hideg éghajlatot ugy, hogy most már a Jöreményfokától kezdve föl az északi sarkig (Lapland) minden fok alatt tenyésztetik. Termesztési előnye főként abban van, hogy általa jelentékenyen több tápanyagot nyer az ember a földből, mint bármely más természetmenny által, mint ezt vegykísérletek igazolták. (Lásd: Die Nahrungsmittel von Dr. T. C. Knapp. Braunschweig 1848.)

Az éghajlat, kezelés, földminőség, s más idetartozó körülmények különfélesége szerint mind alak-, mind nagyságra nézve igen sok fajt mutat fel a burgonya. Számos fajta (mintegy 80) színre, s alakra különbözik, s nagysága, sulya, diónyitól egész gyermekfönyi nagyságig változik.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton levelei.

CXXX. Levél. Egy merész indítvány.

Tisztelt szerkesztő ur, engedje ön bámulatomat kifejeznem azon profétai előrelátása felett a Vasárnapi Ujságot intéző és annak irányadó orroknak, melyek az eseményeket oly messziről előre megéreztek. Az év elején hoztuk II. András király *arany bulláját*; október 20-ka volt rá a válasz; adtuk báró Vay arczképét; lett belőle kancellár, bemutattuk *Verbőczyt* arczképben, életírásban: s ime újra megjelent Verbőczy, maga előtt hajtva, mint nap a felhőket, az egész Verordnungtábort. Oh ha én nekem politizálnom lehetne! Ha az a Vasárnapi Ujság felvehetné! Emlézik rá tisztelt szerkesztő ur, mikor a Vasárnapi Ujság legelső évfolyamában *Omér basa* arczképét adtuk, aztán a mikor csak lehetett, meg-megloptuk a politikát, tudniillik adtunk egy-egy *csernájai csataképet*, s elmondtuk, hogy Omér basa mit ebédelt? aztán mindannyiszor rögtön szaladt a lappal egy igen tisztelt kollégánk a politzeyra, fellármázta azon különben igen kompatibilis urakat, hogy micsoda szörnyűség ez! hogy engedhetik meg a Vasárnapi Ujságnak azt, hogy politizáljon? minket aztán felhívtak, verweisoltak, sőt úgy tudom, hogy egyszer a politizálás miatt verwarnoltak is. Ekkor kapott kiadónk engedélyt a *Politikai Ujdonságokra*, melyet szintén ön szerkesztvén, valahogy per sundám bundám a Vasárnapi Ujsághoz annek-tálunk. Egy czimrajzot kaptak (tudja ön, hogy a Nro. helyen a Pannonia-tartotta paizsban, Magyarország czimere volt, de azt onnan, mint erkölcsrontó képet el kelle távolítanunk) egy szerkesztőjük volt, egy formátum; az előfizetés a kettőre *együtt* kevesebb, mint *külön*. A közönség végre is hozzá szokott a két lapot egynek tartani. Hanem azért a nagyhatalmak nem ismerték el az annexiót; azért még a Vasárnapi Ujságot lefoglalták ezért a sorért: „*Sírnak a bús magyarok.*“ „*Hogy mernek sírni a magyarok?*“ förmedt fel erélyes főgondviselőnk ott a Dunaparton, önt maga elé hívatta. „*Miért sírnak!*“ a mire ön azt felelte: „*azért, hogy nem kel a repce, meg a kukoricza.*“ Ugyanakkor engemet azért kergetett meg, hogy „*miért mernek remélni a magyarok?*“ Tóth Kálmánt pedig Cayennel (de nem paprikával) fenyegette azért, hogy *mosolygott*. Tehát nem politikai szerkesztőknek sem „*sírni*“, sem „*remélni*“, sem „*mosolyogni*“ nem volt szabad, mert ezek mind politikai aktusok. Ime azonban fordultak az idők; a feladó kolléga is eltűnt, a dunaparti haragos ur is eltűnt; magyar kancellár parancsol a sajtóval, talán csak lehet egy okos szót szólni? Mi legyen ez okos szó, hadd halljuk? Hát csak annyi legyen, hogy „*ime*“ nagy jó uraim, itt van a Vasárnapi Ujság, itt van a Politikai Ujdonságok, tetszik látni, ugy-e? A két lap egyforma, ugy-e? Egy szerkesztője, egy kiadója, egy közönsége van, (még a bélyeg is egyforma rajta), csak a programja kettő. A cautio ugy is le van téve az egyikért s kettőért is épen annyi volna. Tehát miután a státusra nézve ugy is mindegy: egyszer mondja-e el az ember hetenkint, vagy kétszer, a mit már csakugyan el akar mondani, tehát engedjék meg, hogy a Vasárnapi Ujságban is lehessen hébehoba olyan tárgyokról enyelegni, a milyenek most leginkább *divatban* vannak, mert hiszen tulajdonképen nekünk szabad is a *divatról* írunk, s az eddigi personal-unióból ezentul territorial-unio lehessen. E volna az én merész indítványom, s minthogy merész, épen azért hiszem, hogy teljesül, mert most olyan esztendőt élünk. Addig is pedig követelem, hogy az eltávolított nemzeti czimert tessék rögtön visszaállíttatni Pannonia paizsába, mert ez az üresség annak a számára van ott hagyva. *)

Kakas Márton.

Adatok Petőfi halálához.

(Két levelet közölhetünk ma, melyek tartalma ismét ellenkezik egymással, de mindkettő alkalmas arra, hogy olvasóink figyelmét felfokozza. Az egyik levél a költő temetési módját és magánsírját jelöli ki, a másik — ismét az élet körül tapogat.)

VI. Gobóczy Károly levele.

Csatár, nov. 8.

Petőfi Sándor haláláról a több adatokhoz én is, ha nem is bizonyítványt, legalább egy gyanu-ot hozok.

Ugyanis, 1849-ik évben — augusztus elején lehetett — a 31-ik honvéd-zászlóaljjal mint annak egyik őrmestere, érkezém meg a havasokról Marosvásárhelyre, hol a Segesvárnál megtört sereg várakozott az öreg Bemmel reánk.

Megérkezésünket követő napon Bem, bár ronesolt testtel, betegen csak kocsijában ülhetett, bennünket a többi őszpontosított hadsapatokkal Szeben felé sietni késztetett.

Nagy-Selyk községen tul haladtunk — mint emlékszem — midőn huszárjaink egyike egy az ut mellett csekély kis új földhányásra mutat azon nyilatkozattal, hogy: „*Petőfi ott fekszik!*“ — Önkénytelen ragadtam meg a huszárt e szóra, s el nem rejthető zavarral — mint a ki a Petőfi névnek már régen bálványzója valék — tudakolám, mi történt Petőfivel?

Férfi-as-komolyan s a meggyőződés hangján mondá erre a huszár: „*Tegnapelőtt (tehát a segesvári vesztett csatánál későbbben) néhányan a huszárok közül erre jöttünk, hogy a csatából eltévedt magyarokat gyilkol-*

gató százszokat fenyítsük, s Petőfit is a százszok által legyilkolva találtuk itt. Karddal, körömmel ástunk neki egy kis gödröt, s úgy huztuk reá azt a földet ott.“ — És ez esetet egy másik huszár is bizonyította.

Erre újra következtek a legvéresebb órák, napok; kiki önbajával lett elfoglalva; ezerek elhulltak, ezereket a mindenütt mutatkozó vérnyom, majd az ország bukása tett néma-busongókká, s Petőfiről mindenki, — a menekülés, a hontalanság első napjaiban kivált, — még saját dicsősége is hallgatott.

Keressük porát most az újra viruló hazában, porát, palástját, mert maga, mint Ilyés, élve égbe ment.

Gobóczy Károly.

VII. Szöllösi Balás levele.

Máramaros-Sziget, nov. 8.

Miután a Vasárnapi Ujság feladatául tűzte ki, hiteles adatok alapján megoldani azon tényállást: elesett-e Petőfi Sándor az Erdélyben vívott végső csatákban, vagy életben maradt? — elhatároztam magamban én is, nyilatkozni e részben, bár nem mint szemtanu, ki őt a forradalom után személyesen láttam volna, — de a további kutatásokra nézve érdemesnek találtam felfedezni azon körülményt:

Mikép 1850-ik év június havában Nagybányán időzvé, meglátogattam ott a még akkoriban életben volt mltgos Hatfaludi Elek urat, kinél épen a sok áldozatról folyván a beszéd, én különösen felemlítettem a Petőfi Sándor elestéből eredt irodalmi veszteséget. Hatfaludi ur az ottani bizalmas kört megnyugtatva, oda nyilatkozott, hogy eziránt nyugodt lehetek, mert Petőfi Sándor a segesvári csatában nem esett el, mert még 1849. évben késő őszszel a Szilágyságban fekvő bölcskei lakában több napig időzött nála, s midőn én a személyben tévedhetésére figyelmeztetém, becsületszavára erősíté, hogy ő Petőfi Sándort azelőtt ismervén személyesen, — személyére nézve nem tévedett.

E szerint örömet hiszem annak a segesvári csata utáni életben maradását; — hogy azonban lelki bánata és keserves bujdoklásai közepett, nem lett-e ismeretlenül csakugyan a forradalom áldozata, — azt állítani nem merem, mert okát rejtőzésének, ha még életben lenne, nem képzelhetem.

Mig tehát Petőfi számára babér-koszorúval diszitett szabadságoszlopot emelhetnénk: várnunk kell, mig a történet biztos alapu adatával fel lesz világosítva az e részben létező kétely és bizonytalanság. — *Szöllösi Balás.*

(E levelet olvasva, önkénytelenül azon kérdés támad fel bennünk, nincse-e a boldogult Hatfaludy ur családja vagy barátai köréből valaki, a ki az említett bölcskei találkozásán jelen volt? [hiszen több napig tartott az]. Legkisebb okunk sincs, a t. levélirő ur adataiban kételkedni, ő bizonyosan jól hallott s jól emlékszik, de olyan emberrel szeretnénk végre találkozni, a ki egyenesen kimondaná: „*Im itt vagyok, én láttam Petőfit az 1849-ki csaták után, én találkoztam, én beszéltem vele!*“ Ilyen embert hiában kerestünk mindeddig; olyan azonban sokszor akadt, ki egy harmadiktól hallotta, hogy találkozott vele. Pedig mennyi jó hiszemű s nemtelen szándéku ámitás történt e részben! Ez utóbbira később, ha szükség lesz rá, mi is el fogunk mondani egy esetet, mely 1851-ben itt Pesten a mi hiszékenységünkre volt építve s reánk nézve könnyen kellemetlen következményü lehetett volna, célhoz pedig épen nem vezetett.)

Közintézetek, egyletek.

+ (Posta-ügy.) Császár Ő Felsege elrendelé, hogy jövőben csak tizenkét posta-igazgatóság leend, és pedig Bécs, Pest, Prága, Trieszt, Lemberg, Velence, Innsbruck, Brünn, Grätz, Temesvár, Nagy-Szeben és Zágrábban. A többi posta-igazgatóság és azok ügynökségei megszűnnek.

— (Fülhivás.) Gréf Nádasdy Lipót ő excellentiája által kérvényzett, Komárommegyei gazdasági egylet, november hó 20-án tartandó alakuló gyűlésére felsőbb helyen az engedély megadatott; mit azon hazafiu tisztelettel tudatunk a megye lakosaival, hogy a megye nevezet alatt *édes hazánk ősi alkotmányja* szerint „*Komárommegye*“ értendő. E közgyűlés tárgya leend az alapszabályok kidolgozása, az elnök, és egyéb tisztviselők választása. — November 4-én 1860. — *Az alakítók.* — Helyiség: a komáromi reform. iskola tanácsterme.

+ (A magyar műegylet igazgató-válaszmánya) egyik közelebbi ülésében elhatározta, hogy az egylet ezentul fiók-tárlatokat fog rendezni a rendelkezése alatt levő hazai festményekből a haza azon városaiban, honnan ily fióktárlatok nyitására vállalkozók fognak jelentkezni. Az ide vonatkozó részletes tudósítást az egyleti titkár a lapokban legközelebb közzéteendi. — Ugyanez ülésben következő négy festmény megvétele határozatott el; „*Kút a pusztán,*“ *Holzer Józseftől*; „*Salamon, Vörösmarty költeménye után,*“ *Plachy Ferencztől*; „*Pásztorleány a kútnál,*“ *Kutter Páltól*; „*Életkép,*“ *Letz Károlytól.*

⊙ (Az izraeliták magyarító egylete), mely 1848-ban alakult, valószínűleg ismét életbe fog lépni, mivel a pesti izraeliták értelmesbjei közül többen fáradoznak annak fölélesztésén. Alakult is már egy 5 tagból álló választmány, mely a régi alapszabályokat a szükséghez képest átdolgozni fogja s az egylet megalakítását eszközzésbe veszi.

+ (A pesti kaszinó) közelebbi ülésében elhatározta, hogy mostani, nem elég kényelmes szállása helyett alkalmasabb helyiséget fog kibérelni.

*) Maglesz. Addig is kérjük a „merész indítvány“ bátor pártolását.

Irodalom és művészet.

— Megjelent Székesfehérvárott „*Ősök emléke*, vagyis: Szerette-e a magyar nemzeti történetét? Voltak-e hajdan évkönyvei? Székfoglaló beszédben fejtegette a m. t. Akadémia gyűlésén Pauer János.“ Értekező a fölvetett tárgyat XLIX. fejezetben különféle oldalról vizsgálja; szól a kérdés fontosságáról, értekezik a magyar történelem hajdani irodalmi állásáról, összehasonlítva azt a szomszéd népekével; nyíltan kimondja, s adatokkal bizonyítja be, hogy az Ázsiából kijött magyaroknak már a vezérek idejében kellett történeti jegyzeteiknek lenni. Következeti pedig ezt először ama műveltségi állásból, melylyel a magyarok azon időben bírtak; másodsor ama kitűnően jeles adatokból, melyekből kiviláglik, hogy az ősmagyarok, saját történetük iránt mindenkor kegyelettel viseltettek. A műveltségre nézve kiemeli értekező a magyar ősöknek már a vezérek idejében vallásosságát, hajlékony jellemét, csillagászati ismeretét, ruházódásuk, fegyverkezésük és építkezésük módját, vendégszeretetüket; föld- és népismeretüket, a füvek gyógyerejének ismeretét; — a nemzeti történet ápolására nézve pedig világos adatokkal bizonyítja, hogy Pannonia meghódításakor a vezérek bármerre vitték győzelmes zászlóikat, minden nyomon történeti emlékeket hagytak, melyek csakugyan nagy részben mai nap is fönvannak. Ezek a 18-ik cikkről a 28-ig részletesen tárgyaltnak. Külön fejezetben kiemeli továbbá ama kegyeleti kötelességet, melylyel az ősök ezen hátrahagyott emlékei iránt fölmentelenül viseltetni tartozunk. A 30-ik cikktől kezdve a 49-ig a vezérek idejéből fönmaradt történetírás és versek nyomait tárgyalja, melyekről nemcsak hazai legregibb kronikáink, minők a budai s pozsonyi kronikák, Kéza kronikája, a Nagymagyarországot IV. Béla király idejében beutazott szerzetesek utazási leírása, és Béla kir. névt. jegyzőjének könyve; de idegen népek írói is emlékeznek. Miután értekező az első magyaroknál az írás divatozásáról egy cikkben szólott, egyenkint felhozza ama történetírási és versezeti emlékeket, melyek a hunnok és magyarok idejéből fönmaradtak, az avarok korát megfejtésül más tollnak engedvén által. Közbenvetőleg terjedelmes jegyzetekben olvashatni, mint írtak a régi, sőt korábbi külföldi írók a magyarok műveltségéről, és mennyire érdemelnek hitelt, továbbá a hungarus névről, a tornák eredetéről, Komárom keletkezéséről, az emléksobrok sorsáról stb. A beszéd nagy 8-ad rétbén tömött 84 lapra terjed, végül név- és tárgymutatóval. Kapható Hartleben könyvkereskedésében. Ára 1 ft.

+ (A „*Lelki kincstár*“) Székács József és Török Pál superintendens urak, teendőik halmozottsága miatt megszüntetik.

+ (Pompéry János), mint hirlik, „Magyarország“ című politikai lapot fog megindítani. — Beszéli, hogy Vahot Imre is politikai lapszerkesztőnek készül felcsapni.

+ („*A magyar nyelv gyakorlati tanfolyama*“) című és Burger Zsigmond által Szegeden kiadott munkából megjelent a második kötet, mely magában foglalja a gondolkozás, kifejezés és írás tanítását a középosztályokban. Kellner Lajos módszer szerint írta Preszner János gymn. tanár.

+ (Nyizsnay Gusztáv) „*Honfihangok*“) című s Reményi Edének ajánlott magyar ábránd jelent meg zongorára. Ára 60 kr.

+ (Uj regény.) Rózságyi Antalnak „*Mintegy tíz évvel ezelőtt*“ című három kötetes regénye, csinosan kiállítva megjelent. Hogy e műben érdekes olvasmányt vesz a közönség, címéből sejtethi; tárgyát az 1848-tól a Kazinczy-ünnepélig terjedő korszak képezi folyékony tollal előadva. Ára 3 ft. s megrendelhető a szerzőnél (rózsátér 3 sz. a.)

+ (Szigetvári-album.) Mint tudjuk, Zrinyi szobor felállítása van tervben, s hogy ez annál gyorsabban kivihető legyen, az irodalom is meg akarja hozni e tekintetben áldozatát, a mennyiben több író egy „Szigetvári-album“ kiadása eszméjével foglalkozik.

+ (Szathmári Károly hazánkfia) Zanne szerkesztése mellett képes román lapot indított meg Bukarestben. Mi még nem láttuk. A „P. N.“ azt írja, hogy olyan alakú, mint a „Vas. Ujság.“ s képeit dicsérik. Hetenkint egyszer jelenik meg, s előfizetési ára egész évre száz piászter. Ez az első képes román ujság, s ezt magyar ember alapította.

+ (Uj magyar lap Erdélyben.) Kolozsvárott csakugyan létrejövendő azon új magyar politikai lap, melyet a hir már hónapok előtt emlegetett. Ez új lap „Korunk“ címet viselend homlokán, s szerkesztője Fekete Mihály lesz ki az utóbbi időben Pesten a journalistikával foglalkozott. — Átalában, az alkotmányos élet beálltával, tetemes változást várhatunk a hirlapirodalom világában. A meglevő lapok közül némelyek valószínűleg eltűnnek a földszínről, s helyettük újak keletkeznek, mások pedig átalakulnak, míg mások irányukat, szellemüket változtatják meg. És ez nem is lehet másképp. Mutantur tempora, mutantur — hirlapok.

+ (Pesti Frigyes.) Belebbezéséből Temesvárra haza bocsáttatván, jelenti, hogy az általa szerkesztett s kiadott „Delejtű“ f. hó 13-tól fogva ismét meg fog jelenni, és pedig, míg annak tervezett szélesebb hatáskörét megnyithatná, eddigi tartalmával és irányával. Együttal t. munkatársait is fölkeri, hogy becses közreműködésükkel tovább is támogatni sziveskedjenek.

— (Virághalmi Ferencz) tisztelettel felkéri t. cz. gyűjtőit, hogy „A király védenozzei“ című két kötetes történeti regényére befolyt előfizetéseket vagy megrendeléseket, sziveskedjenek f. hó végeig lakására (Nagy Dém u. p. Pápa) beküldeni.

+ (Hegedüs Lajos „Bibor és gyász“) című drámája közelebb a városi német színpadon előadatik „Purpur und Trauer“ cím alatt.

+ (Vértesi Arnold), a „Tündérek álmái“ című munka szerzője, értesíti előfizetőit, hogy nevezett műve meg nem jelenhetvén, helyette „Karczolások“ című kétkötetes beszély-gyűjteményével, mely már sajtó alatt van, fognak kárpótoltatni. A kik e kárpótlásba bele nem egyeznének, azoknak, kívánatukra, az előfizetési pénz vissza fog küldetni.

+ (Egy kis röpirat) jelent meg közelebb ily cím alatt: „A magyar izraelita 1860-ik évben. Írta dr. Rokonstein Lipót, volt zágrábi fő-, azelőtt topolyai kerületi rabbi. Ára 30 kr. Ez iratban hazafiúi szellemben vannak előadva a magyar zsidók teendői. Mint tudjuk, mintegy programja ez egy némsokára megjelenendő magyar izraelita hetilapnak — melynek szép feladata volna ez országban. Mutassák meg a zsidók irodalmilag is, hogy velünk együtt éreznek.

+ (Az első magyar nyomtatvány Olaszországban) közelebb jelent meg Mantuában. Imakönyv ez „Imák és intelmek“ címmel. Molnár Bertalan tábori lelkész írta a magyar katonák számára.

+ (A legelső török lap), török nyelven törökök által szerkesztve most indult meg Konstantinápolyban ily cím alatt: „Az események tolmácsa.“

+ (A híres „Ploermeli bucsu“) című opera valószínűleg e hó 23-án kerül először színe nemzeti színházunkban, ha ugyan e kecske addig megtanulja szerepét, mert, mint mondják, kissé makrancos. A „Bánk bán“ operára is némsokára rákerül a sor.

+ (Beale Vilmos,) jeles angol zongoraművész s Reményinek magyarországi körútjában kísérotársa, „Morceau de Salon, Polka gracieuse“ című zeneművet adott ki, mely Reményi Katalinnak van ajánlva, s kapható Treichlinger műkereskedésében 1 fért.

+ (Uj tánc-zene.) Rózsavölgyi műkereskedésében megjelent: „Magyar-horvát tánc.“ szerzette Köhegyi József, zenéjét Ellenbogen Adolf. Ára 70 ujkr.

⊙ A Kulini Benő által a debreczeni színház javára kiadott „Debreczeni emlény“ tiszta jövedelme 433 ft. 99 krt tett.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

+ (Uj vegytani találmány.) A „B. Hirlapnak“ írják, hogy Kis Ferencz hazánkfia s nagybányai bányatiszt oly eljárást talált föl, mely nemcsak az érczkövek értékesítésére, de általában az egész vegytanra nézve, ugylászik, nagy eredményü lesz. Kis Ferencz a kormány intézkedése folytán jelenleg Selmezbányán tartózkodik, hogy eljárásával az ottani bányatiszteteket is megismertesse, mint ezt már Nagybányán és Szomolnokon is tette. Kis Ferencz megígérte, hogy egész eljárását részletesen le fogja írni, s tudósítását a magyar természettudományi társulattal közölni. Addig is álljon itt a találmány rövid ismertetése. Kis az érczköveket elsőben konyhasóval keveri, s egy szokásos kemenczében égeti; ekképen az érczekben levő ezüst és arany a konyhasóval vegyileg egyesül s támad chlorezüst és oly aranyvegyület, melyet még nem lehetett kellőleg kiismerni. Sem a tűz, sem a víz az aranyvegyületet nem bontja szét, sőt minél nagyobb tűzben égetik, annál több aranyat nyernek. A kiégetett érczek azután egy mézsluggal megtöltött szekrénybe tételnek, e lúgban körülbelül egy százalék konyhasó is van, a kilugozás 2—5 napig folytatattatik, s végre kéncalciummal az arany és ezüst egyszerre praecipitáltatik. Ezen eljárás szerint az összes aranytartalom 70, az ezüsttartalom 75 százaléka nyeretik, a veszteség tehát 20 s illetőleg 25 százalék. De az ekkép kilugozott érczekből a hátralevő fémtartalmat olvasztás által lehet még megnyerni. Ez eljárás előnye tehát abban áll, hogy aránylag legolcsóbb s a mellett igen czélszerű s az egészségnak sem ártalmas.

b.— (Vihnye fürdő eladása.) Selmezbányán szab. kir. város községtanácsa közhirre tette, hogy a tulajdonához tartozó, Bars megyében fekvő, jeles gyógytulajdonairól ismeretes Vihnye fürdőt szabad kézből eladni elhatározta. Bővebb fölvilágosítást Selmezbányán szab. kir. város hatósága adand. E regényes fürdőhely leírását és rajzát a Vasárnapi Ujság egy száma is közölte mult nyáron.

⊙ (Óriási sajtógép.) Londonban a „Sun“ című lap számára oly sajtógép készült, mely a végszámra beletett papirt ivekre metéli, beáztatja, mind kétfelől megnyomja, és pedig minden órában 40,000 példányban, azután összehajtogatja, úgyhogy a kihordó a gépből egészen készen kapja meg a lapot.

⊙ (Egy központi országos kert.) Lukácsy a K. G.-ban indítványozza, egy központi országos kert fölállítását, mely muzeumja legyen a gyümölcsészetnek és csalhatatlan forrása a hazai összes ez érdekű egyesületeknek. E célra hívja fel a m. kertészeti társulat a hazában már létező gazdasági s kertészeti egyesületeket s társulatokat, miszerint küldjék bizonyos meghatározandó napra követeiket Pestre, hogy egy országos bizottmány hozza létre az országos kertet.

b.— (Gazdákat illető.) A P. L.-írják, hogy Pécsen is mutatkoznak a vetésekre nézve oly ártalmas barna pondrók; egy közel vidéken egy egész táblát annyira kipusztítottak, hogy újra fel kellett azt szántani s bevetni. A megye keleti részén pedig az egerek szaporodtak el, eddig hallatlan mennyiségben, ugyanynya, hogy egész községek egyesült erővel voltak kénytelenek a kiirtáshoz fogni s más mód hiányában, kiöntötték, mint az ürgeket. Egy községben, kinek csak kutyája volt, kötelezve volt azt a mezőre kivezetni, melyek aztán ezenként fogdosták el e kártékony állatokat.

⊙ (A csongrádmegyei gazdasági egyesület) nov. 5-ki közgyűlésén a többek közt 6 szakosztály fölállítását elhatározta s a szakosztályok következők: államgazdasági, földművelési, állattenyésztési; kertészeti-, méhészeti-, selyem- és fatenyésztési; gépészet s építészeti; a megye gazdaságát általános állaprajzi ismertetése s gazdasági ismeretek terjesztése. — Az elnök indítványára elhatározták, hogy a következő választmányi ülés dec. 10-én Vásárhelyen tartassék. A pénztári számadás szerint jövedelem volt eddig 1255 ft., kiadás 661 ft. 28 kr.; tehát maradt a pénztárban 593 ft. 72 kr. — Az egyesület a Sz. H. azon számainak, melyek az egyesület ülésének jegyzőkönyvét közlik, elküldik minden hazai testvér-egyesületnek.

△ (Temesvár körül a földművelő osztály) izgatások folytán mindinkább nyugtalankodni kezd; mert avval hitegetik, hogy a robot s dézsma ismét visszatér, s hogy a volt jobbágyság fog ismét minden terhet viselni, míg a nemes urak adómentesek lesznek. Mikép akadhat ember, a ki az ily bolond beszédet elhiszi!

b. — (Virágeladás.) A Páris körül levő zöldség- és virágkertek 32 millió frankot jövedelmeznek s 500,000 embernél többet foglalkoztatnak. Csúpan Párisban 284 virágkertész él és nagy ünnepek alkalmával egy nap eladnak 70,000 frank áru virágot. Egy oly fényes estélynél, melyet a kövek tartanak, csúpan virágra 22,000 frankot szoktak kiadni.

Balesetek, elemi csapások.

— (Gyilkosság.) Gyöngyösről (Heves) írják: Folyó hó 9-én, a délutáni órákban, két parádi ember, egyik 22 éves, a másik éltesebb, jött keresztül a Mátrán Gyöngyöstre. Utközben észbe jutott a fiatalabbnak régtáplált bosszúterve társa iránt (a mi a nyár folytán keletkezett, midőn az éltesebb valami közös buzaszerzemény elosztásakor megcsalta a másikat), melynek kivételére gondolt, hogy a hegyek között jó alkalom lesz. E végből behívá egy utjokba eső kocsmába, hol leitatá, maga pedig józan maradt. Ezzel folytatván utjokat Gyöngyös felé, midőn már ahhoz közel valának, az ugynevezett Farkas-máji szőlők között elővette élesre fent fanyelű kését és észrevétlenül egy hatalmas vágást ejtett az ittas ember torkán, mire ez összerogyott, és rögtön kiadá lelkét. De még ez a gonosznak nem volt elég, hanem fejét egészen levágta törzsökéről, ha a bicskaja bele nem török a szerencsétlenkemény nyaku palóc csigolyájába. Erre letépte fehérneműjét, és csekély távolságra a hullától leült; — míg az arra menő gyöngyösi kapások megfogták és a városbeli szolgabírósnak adák át, egy darab 10 forintost találtak nála, melyet szintén azon szerencsétlentől rablott el. — Jelenleg a siralomházban várja méltó büntetését. — Közli Borhy László.

— (Önkénytelen gyilkosság) szintén Gyöngyösről. Folyó hó 1-én Mindszentek ünnepén, Gyöngyös-Halászon az ott lakó parasztleányosság a korcsmában ivott. — Alkonyat felé talpig becsületes birajok megjelentek közöttük, és: „menjetez haza, fiaim!” szavakkal a szétszórásra intette. Erre hazafelé vevé utját; de a legénység utána ment, és kövekkel dobálá, mire ő hátrafordulván és egy ártatlanul közölök olyat ütött a hátára, hogy az szörnyet halva hullott le. — Mondják, a veséje esett le. — A becsületes biró bujában betegen fekszik. — Közli Borhy László.

Mi újság?

+ (Ifjabb Majláth György tárnok ur ő exelja) f. hó 11-én Bécsbe utazott, magával vivén a magyar kir. helytartótanács új szervezését, a legmagasb helybenhagyás, illetőleg kinevezés végett.

+ (Mintán az országgyűlések hol tartása) még nincs elhatározva, sokan azt hiszik s reménylik, hogy Pesten fognak azok tartatni, s ezen esetben egyéb helyiségeken kívül a bálvány- és kétsas-utcai Marczibányi-Wrede hercegféle palotát indítványozzák helyiségül a képviselő ház számára.

+ (A „Hölgyfutár”) következő indítványt tesz: „Most, midőn a nemzeti színház igazgatósága az operai repertoír érdekesítésén is fáradozik, igen jó lenne, ha egy pár régebbi eredeti zeneművünket életre ébresztené. Ilyen volna például a hajdan oly híres „Béla futása” Ruzsitskától, ilyen Szerdahelyi József „Tündérlaka”, mely egészen feledésbe ment, noha nincs kétségünk róla, hogy egészen méltó lehet szerzőjének kitűnő tehetségéhez.” — Kétségkívül jó volna, velők legalább kísérletet tenni, mint ezt lapunkban is már régen megpendítette gr. Fáy István.

— (Szavalarra alkalmas művek kéretnek.) A pestbudai hangszegyleti zenedénél a szavalati tanszék felállítása folytán elszavalarra alkalmas művekből egy könyvtár felállítása határozottván, minthogy az egyesület pénzerénél fogva ily művek megszerzésére csak csekély pénzalappal bír, a t. cz. írók, könyvtárosok és magánosok az egyesület igazgatósága által ismételve tisztelettel felszólítatnak, szíveskednének a szavalarra alkalmas műveket tartalmazó bármiféle munkákat egy vagy több példányban a zenedének felajánlani.

b. — (Bartakovics Béla ő exelját) legközelebb fáklyásmennettel tisztelték meg Egerben, s több küldöttség tette nála tiszteletét.

+ (Nagy Jakab tilinkóművész) közelebbi hangversenye jövedelméből Somogyi Máriának 74 ft. 75 krt., Rabecz özvegyének pedig szintén annyit adott át. Ugyancsak Rabecz özvegye számára, Rosti Pál hazánkfia 80 ftot. gyűjtött a nemzeti kaszinó tagjai között.

+ (A pestvárosi polgármesteri hivatal) Rottenbiller Lipót foglalja el. Ugyan volt polgármester az alkotmányos világ utolsó évében is.

+ (A 10 kros pénzjegyek), melyek a bécsi cs. kir. udvari és állományomban már elkészültek, hallomás szerint legközelebb ki fognak adatni, egyelőre négy millió forint erejéig.

— (A m. Akademia palotáját illetőleg) a „Pécsi Lapok” írják: Általános ohajtást vélünk kifejezni, midőn a m. akadémiai tanácsot ama határozatának, mely szerint az Akademia palotájára készitendő tervet, a pályázat mellőztével, három egyénre bizta, eltörlésére figyelmeztetjük. E határozat ugyanis azt látszik föltételezni, mintha Magyarországon három, egyébként átalunk igen tisztelt egyénen kívül senki se volna ismerős. Tekintve azt, hogy e három megbízott egyike bécsi — legalább mi úgy tudjuk — e határozatban nem azt látjuk, hogy az akadémiai tanács a külfoniatat mellőzni akarná, hanem hogy csinosan s czélszerűen épített palotát kíván, ha nem magyar építené is. De e megszorítással kizárta azon hazánkfiat, kik képességet éreznek magukban, bármely európai híru celebritással megmérközni. Ilyen, hogy Pécsről távol ne menjünk, Skalnitzky Antal építész, kit megyénk büszkeséggel vall fiának. Skalnitzky ur mintegy 24 éves ifju; bejárta jóformán egész Európát, s mindenütt nagy kitüntetéssel fogadtatott. Berlinben képezvén ki magát, ez utazásokat tapasztalatainak bővítése végett tette, s daczára ifjuságának, a bécsi Rudolfianumra pályázott, s a második díjt nyerte el; építészeti tekintetben az ő terve volt legkitűnőbb, de az egészségi tekinteteket ebbeli tapasztalatainak hiányában nem vette figyelembe annyira, mint kívántatott. Később a német szövetségi palotára is pályázott, hol a legtekintélyesebb építészekkel, különösen volt igazgatójával, s vagy három építészeti egyesület elnökével is versenyzett. Az elfogadott terv az ifju Skalnitzkyé volt, övé íteltetett legjobbnak, s díjult nyerte az 500 darab aranyat, azon fölül a porosz miniszterium által oly kitüntetésben részesült, hogy a kormány által kiadott, évenként 250 tallérba kerülő építészeti munkának 20 évi folyamával megajándékozott; a mult tiz évre egyszerre megkapta, a jövő tiz év alatt pedig évenként számára megküldetik. Ezen kívül bár hol járt, a porosz követségek kitűnő pártolásában részesült. Párisban a Louvre-ban dolgozott, s a közl. minisztertől szabadjegye volt az összes francia vasutakra. Angolhonban még Stephensonnal is megismerkedhetett, ki öt hona több nevezettségének bemutatá. — A m. Akademia pályázati hirdetése öt déli Spanyolhonban érte. E hirre tüstént visszajött hazájába, hogy e nemzeti vállalatban ő is pályázhasson. Mily leverőleg hathatott az akad. tanács újabb határozata reá, kiki elképzelheti. Remélni akarjuk, hogy az akadémiai tanács a mi ohajtásunkat is figyelembe veszi, mely neki kárt épen nem okoz, s mely abból áll, hogy a kitűzött három egyénre bizott tervkészítés helyett, pályázatot nyisson, s a különbség csak az lesz, hogy 3 terv helyett talán tizenháromat kell megvizsgálni. Ez még nem valami nagy baj.

+ (A bolgár nemzet), a mely mintegy 4 millió lélekből áll, mint az „Ami de la Religion” egész határozottsággal írja, ismét a kath. egyház keblébe készül visszatérni. Okt. 23-án mintegy 2000 bolgár, élükön a papság és püspökkel, egy ünnepélyes nyilatkozatot adtak ki, melyben a görög hierachiától, a melyet idegennek és nemkereszténynek neveznek, elszakadnak, s IX Pius ő szentségétől az ő bolgár egyházuknak az „egyetemes katolikus” egyház keblébe fogadását kérik, fentartván azonban azt, hogy az ő különös nemzeti hiererarchiájok kanon szerintinek ismertessék el.

⊙ (Nagy bőség) fog nálunk beállni a politikai napilapokban; mert egyszerre négynek megindítása van tervben. Lap hiszen lesz, csak aztán haszna is legyen.

+ (Renz műlovar-társasága), ha Bécsben előadásait befejezte, fővárosunkba jő. E czélra már jó eleve ki van bérelve a Beleznay-féle lovarkör. Hiszen nem volna ellene kifogásunk, csak már ez a lovarkör ne volna nemzeti színházunknak épen tőszomszédságában. — A mig Renz megérkezik, a mi valószínűleg csak jövő évi februárban fog történni, Hinné Károly fog egy külön építendő lovarkörben előadásokat tartani. Társaságában vannak: a jeles bohóc Little Wheal, és Rocré, Stonette és Vailhe gymnasták.

+ (A győri jogakademia ügyét illetőleg) olvastuk a „Gy. Közlönyben”, hogy az ottani községtanács a forradalom után megszüntetett jogakademia ügyét felkarolván, annak visszahelyezése iránt a m. kir. helytartótanácsához kérvényt már benyújtotta s egyszersemind a herceggprimás magas közbejárásáért is folyamodott.

+ (A debreczeni állandó színház ügye) közelebb egy fontos lépest tett a valóság felé. Ugyanis, mint értesülünk, az e czélra szükséges ház már meg van vásárolva, mely tényből eléggé kitűnik, hogy a debreczeniek csakugyan nem tréfálnak.

⊙ (Küzdelem egy hiúzzal Marmarosban.) B. Wiedersperg F. egy német munkájában érdekes kalandot közöl marmarosi vadászéletéből. A báró vadászat alkalmával egy hiúzt lőtt, mely állat még a marmarosi vadonokban is ritkaság levén, az alkalommal, a báró vezetője, egy öreg román vadász, következő kalandot beszélt el. — Az öreg vadász, egyszer, márczius végével, egy már több időtől a vidéken tartózkodó nőténymairde vaczkának felkeresésére indult; de a medvéé helyett egy hiúz nyomaira talált a hóban. Fogóvasát azonnal oda tette s már másnap meg volt fogva a hiúz. A vadász azonnal fejszéjével neki esett az iszonyuan ordító állatnak, de az első vágás után magát valami által fején, jobb fülénél, vállain s csipőin megragadva érezte. — Pázzás ideje levén ugyanis, azon a fán, melyhez a fogóvas láncza kötve volt, leskődött a himhiúz, mig a nőtény a vasban kinlódott. — E himhiúz ragadta meg a vadászt, ki kését hamarjában nem találva, kezeivel hátranyult s az állatot torkonszorítva, végre kényszeríté, hogy szájából ereszsze ki fejét, de körmeit még mindig válláiba s csipőibe mélyedve hagyta. A vadászt már ereje elhagyni kezdte; de a torkon ragadott hiúz is kimerült, s ekkor a vadász fejszéjével agyonverte. A vadász csúpan nagy erejének köszönhetette, hogy e küzdelemben ő maradt a győztes.

△ (A brassói magyar kaszinó) megalakulása után, e hó elején tartá második közgyűlését.

— (Egy szivtelen ember Pesten.) Temetésről jövök. Egy kedves nőrokonomat kísérttem az örök nyugalomnak szent helyére. A temetési határidő délutáni 3 órára volt kitűzve. A lelkész és gyászszeker megérkeztek. A végső tiszteletre szép számmal összegyűlt közönséggel együtt hiában várokozunk: a koporsófedél késik. Utána küldenek. Nem hozzák. A szomorú veszteség által csaknem lábáról lesújtott férjnek kell a koporsófedél után mennie. Azonnali fizetésre szólíttatik fel, különben nem kapja. A gögtől felpöffeszkedett asztalos, minden emberies érzést félrevetvén, megfélekedett arról, hogy 12 év előtt maga is mily nyomorral küzdött! — Jótálló egyének szavára mit sem hajt. — „Neki csak pénz kell — mit élére ver!” — A férjnek neje gyógyíttatása s a temetési előkészületek miatt tárczája kiürülvén: *avégett kell futosnia, hogy pénzt kapjon kölcsön!* — A már temetésre siető lelkész a halottat a szobában beszenteli. A temetésre gyűlt közönség nagy része széteszik. A temetési menet csak 5 óra előtt öt percczel indulhatott meg. A könyörületet nem ismerő szivtelen asztalosnak, egy pesti emeletes ház urának zsebében van a 18 ft. bérdíj, a mit néhány nap multával amugy is minden bizonynyal megkapott volna! — Megérdemlené ezen ember, hogy megnevezük! — Pest, nov. 14-én. — H. D.

⊙ (Aventin román tábornok), ki 1848-ban a románok élén annyira kiűntette magát, nov. 1-én Brassóba érkezett s az előkelőbbek nagyszerű ebédet rendeztek tiszteletére, mely alkalommal a három nemzet testvéries egyesülése mellett lelkes beszédek tartottak.

+ (Marosvásárhelyről) írják egy bécsi lapnak, hogy körülbelül azon időben, midőn a volt igazságügyminiszter gr. Nádasdy a bir. tanácsban a régi magyar büntető eljárást pelengérré állította, — a székely-keresztúri járásban két székely leányt, jómódu s becsületes gazdaember gyermekeit, több száz ember jelenlétében megkorbácsoltattak a civilizátor urak. Ugyane levélben olvassuk, hogy ha egy kerületi seborvos följegyzését a járásában az ő jóváhagyása mellett kiosztott botbüntetésekről a többi járásokra nézve is mérték gyanánt fölveszszük, ugy a paragrafrendszer civilizáló befolyása alatt Erdélyben évnegyedenként mintegy negyedmillió botütés osztatott ki!

△ (A Józsefstudból visszaérkezett foglyokat) Zomborban nagy ünnepélyességgel fogadták, két órányira eléjük mentek zeneszóval, s lakomát rendeztek, melyen a felköszöntéseknek nem volt vége hossza. — Murányi Ignác urat, hazatértekor birtokán, Murányban, a szomszéd faluk oláh s német lakossága fáklýásmenettel fogadta. — A visszatérő temesvári hazafiakat több ezer ember várta az indóháznál, s a viszontlátásuk ujongó örömrivalgás hangzott fel; fáklýákkal s zászlókkal szándékoztak őket fogadni, de a még működött csendőrség betiltotta. — Gr. Károlyi Edét Kassán az indóháznál szintén nagy néptömeg várta, s éljenzések s a „Szózat“ éneklése közt kísérték szállására.

△ (A marhadög Galicziában) ismét több helyen terjedni kezd; leginkább uralg pedig Szaczava, St. Ilie, Slohudka, Sidorvo, Zuzaono, Bylice és Oزالpe helyeken.

+ (Napier Károly tengernagy.) A kitűnő angol tengerész Napier Károly, ki mint szabadelvű parlamenti szónok és mint író is működött, elköltözött az élők sorából. A „Times“ következő nekrológot ír róla: A vitéz tengernagy utolsó éveiben gyakran köteleességünknek érezők, kereken kimondani véleményünket eljárásáról; de alkalmasint sohasem felejtkeztünk meg nyilatkozatainkban valódi érdemeiről. Nem mindennapiak ezen érdemek, melyeknél fogva honfitársai bámulatára s halájára tarthat számot. Neve mindazt magában foglalja, a mi volt. Egy Napier oly férfi, a kit tüzes véralkat, roppant bátorság, nagy őszinteség, rendkívüli adag önzés s kritikus és elmélő tehetség tüntet ki, bámulatosan merész tettekre ösztönözték. Tehát megint egy Napier van oda, egy férfi, a mindig csatakések iskolájából. Nen látjuk többé égetett arcát, széles karimájú kalapja alól felénk tekinteni; nem látjuk őt, a mint a hajóhad sérelmeit illető beszéddel megterhelve, kék kabátjában, fehér nadrágban súlyos léptekkel megy az alsóházba. Elsütötte utolsó fegyverét s a nyugalom révébe érkezett. Feledjük hosszas beszédeit, dagályos leveleit s csak azon férfuról emlékezzünk meg, a milyen volt legjobb korában, t. i. a merész, a dicső harcosról.

+ (Figyelmeztetés.) A „Képes Ujság“ 33-ik száma lefoglaltatott, tehát az előfizetők tudomása végett kinyilatkoztatja, hogy e számnak elmaradásaért a szerkesztőség az illető rendőrségi hivatalt teendő felelőssé. — Vas Gereben.

— (Lapunk mai melléklete.) A V. U. mai számával egy melléklettel kedveskedünk olvasóinknak, mely, reméljük, szíves fogadtatásra fog találni minden magyar háznál. Ohajtjuk, hogy mindenki megemlékezzék lánglelkű költőnk, Vörösmarty Mihályról, kinek épen most ülünk meg halála ötödik évnapját; ohajtjuk, hogy mindenki birja ama lelkesítő, ihletett „Szózat“-ot, mely a lefolyó évnek, alkotmányos szabadságunkat visszaadó mozgalmas eseményei között, a nemzet imájává emelkedett. A ki ez év történetének lapjait forgatja, mindenütt a „Szózat“ varázshatására fog akadni; a kinek pedig ez események között szerep jutott, emlékezni fog a költő ihletett szavainak szívet, lelket átjáró, buzdító hatalmára. Örökítsük meg lapunkban is e jótékony meleget terjesztő honszerlem lángjait, s adja Isten, hogy az érzés, melyet ama szavak országszerte ébresztettek, soha ki ne hamvadjon kebleinkből!

Hozzácsatoljuk a „Szózat“ eddig ismeretes német, francia, tót

és szerb fordításait, mintegy emlékeül azon egyetértésnek, összhangzó érzelmeknek, mely ekkor a haza népeit lelkesíté — s mely legyen köztünk maradandó és örök! Szerk.

A magyar Akademia palotája.

— (Részletes kimutatás) a Vasárnapi Ujság szerkesztőségéhez a m. Akademia számára beküldött adakozásoknak, melyekhez többen járultak.

A XXXV közlésből (folytatás I. V. U. 45 sz.)

Apátfalváról Goth Sándor, Támár József és Heszterényi Francziska egyenként 1, összesen 3 ftozt küldtek be.

Sajó-sz. Péterről 30 ft érkezett hozzánk a község egyes tagjaitól, kiknek névjegyzékét nem vettük.

Selmeczről, honnan már egy nagyobb küldeményt (242 ft 30 kr, korábban kaptunk, most ufolag 259 ft 50 krt küldtek be e város lelkes lakosai, s egyes bányák részvénytársulatai kik előtt ezuttal mint gyűjtő és adakozó Prugberger József bányaigazgató ment elől jó példával. Az öszvegből 126 ft 50 kr a palotát, 133 ft pedig a tőkét illeti. Az egyes adakozók:

Prugberger József 20 ft, Wehrle János 2 ft, Goldbrunner Sándor 5 ft, Höng Antal 4 ft, Plank János 4 ft, Fritz Pál 4 ft, Krausz Vilmos 4 ft, Fodor József 2 ft, Rösner Károly 1 ft, Frank Ágost 1 ft, Salamon János 2 ft, Kögl Péter 1 ft, Váradi Péter 1 ft, Szappanyos 1 ft, Szájbéli János 1 ft, Titze Vincze 3 ft, A szt. Nep. János alagi bánya-ünnep alkalm. 34 ft, A selmeczi magánybányák tót ajku hevérsége 95 ft, névszerint: Teremtőbánya 50 ft, Nepom. János-bánya 15 ft, Sütéthely-bánya 10 ft, Szt. háromság-bánya 5 ft, Szt. keresztelő János-bánya 15 ft, Pischl Károly 4 ft, Balás Pál 2 ft, Kudela József 1 ft, Platzer Ferencz 2 ft, Pischl János 1 ft, Kovácsik Ignác 2 ft, Hoffmann Sándor 5 ft, Siegler Vilmos 3 ft, Uzel Vilmos 1 ft 50 kr, Pischl Dani 4 ft, Matós József 4 ft, Baumann János 1 ft, Fizély Mátyás 1 ft, Mayer Frigyes 1 ft, Linkesch János 1 ft, Pfeiffer Manó 2 ft, Ráthgeb Mór 1 ft, Wágner Károly 2 ft, Jörge Ágost 3 ft. A selmeczi pékek czéhe 8 ft, Pettko János (bányatanácsos) 25 ft.

Szabadkáról Istvánics István szürszabómester 1 ftozt küldött be; so-raiban kijelenté: „kissé elkésett ugyan ezen kis porszemmel, de azért könnyebben fog lélekzeni, ha megtette hazája iránt tartozó köteleességét, a mint az — vékony tehetségétől kitelt.“

Sz. Antalfáról 17 ft küldetett be az Akademia alaptökejéhez, mely öszveghez járultak:

Görög Lajos sz.-antalfai ev. lelkész 2 ft, a sz.-antalfai ev. egyház 3 ft, a zánkai ev. egyház 2 ft, Solyom Pál 1 ft, Solyom József 30 kr, Dobosi Károly gondnok 1 ft 50 kr, Solyom János 50 kr, Vidosa János 30 kr, Dobosi Gábor 1 ft, Bolla Gábor 30 kr, Solyom János ifj. 50 kr, Nagy Pál 3 ft, Schneider Rudolf tanító 1 ft, Solyom Andr. 10 kr, Vidosa Gábor 20 kr, Szűcs Károly 30 kr.

Alsó-Szuháról, Gömörmegye u. m. Szárazvölgyének egyik helységéből, a helv. hitv. egyház hivei 43 ft 65 krt gyűjtöttek maguk közt a tudomány palotája számára. Az adakozók névsora:

Majomi József lelkész 5 ft, Kállay István tanító 1 ft, Újj János papjelölt 1 ft, A nemes közbirtokosság közjöveldelmi pénztárából 5 ft, Dapsy Pál földbirtokos 2 ft, Idősb Dapsy Dániel földbirtokos 5 ft, Ifj. Dapsy Dániel földbirtokos 4 ft, Dapsy Zsigm. egyházgondnok 2 ft, Szuhay Ferencz bíró 1 ft, Raáb Róbert k. jegyző 1 ft, neje Salamon Terézia 50 kr, Ablonczy József földb. 1 ft, Papp Istv. földb. 1 ft, Dapsy Illés fdb. 1 ft, Ablonczy György fdb. 1 ft, Idősb Dombi János fdb. 1 ft, Ifj. Bata János fdb. 1 ft, Ablonczy Dániel fdb. 1 ft, Palugyay Károly molnármester 1 ft, Idősb Kovács Pál családja 80 kr, Újj Pál helység hadnagya 30 kr, Kalas Sámuel fdb. 50 kr, Dombi Mih. mezei gazda 30 kr, Kiss Dániel m. gazda 30 kr, Ablonczy Antal földb. 30 kr, O. Kovács József m. g. 30 kr, Majoros András m. g. 30 kr, Dapsy Imre m. g. 20 kr, Lőkös Dán. egyházi 20 kr, Gadna Mihály mesterember 20 kr, Áron József izraelita árendás 20 kr, Dombi Péter m. g. 20 kr, Kalas László fdb. 12 kr, Dombi István mezei gazda 10 ft, Dapsy Károly m. g. 10 kr, Bedécs Ján. m. g. 10 kr, Kovács Ján. m. gazda 10 kr, Miskolczi Mih. 10 kr, Kókay György m. g. 10 kr, Gadna Dániel mesterember 10 kr, Ablonczy Zsigm. mesterember 10 kr, Tamkó György juhász 10 kr, Morvai György m. gazda 10 kr, Morvár József 10 kr, Sivák Ján. m. gazda 10 kr, Kovács Józ. kerékjártó 10 kr, Kovács Gy. m. g. 10 kr, Kovács Ant. mezei g. 10 kr, Losonczy Józ. m. gazda 10 kr, özv. Szuhay Pét. m. g. 10 kr, özvegy Kalas Jánosné 10 kr, özv. Dapsy Tamásné 10 kr, Újj Tamás birt. g. 10 kr, Uj Dániel b. g. 10 kr, Dapsy Ábrahám b. g. 10 kr, Dapsy Lajos birt. g. 10 kr, Dapsy János b. g. 10 kr, Lőkös István mezei gazda 10 kr, Soós Gy. m. g. 10 kr, Ambrus Sámuel mesterember 10 kr, Soós Gábor m. g. 10 kr, Lőkös József m. g. 10 kr, Csögér Antal m. g. 8 kr, özv. Bedécs Andrásné 6 kr, Kovács Sándor m. g. 6 kr, Morvai István 6 kr, Gelegür István mesterember 5 kr, Kalas József m. g. 5 kr, Olasz István földmivelő 5 kr, Borza Pál uras. kerülő 5 kr, özv. Balogh Sándorné 5 kr, Tóth András földm. 5 kr, Begyik István földmivelő 4 kr, Kovács Pál földm. 4 kr, Kovács András földm. 4 kr, Tóth János 4 kr, Dombi Antal pásztoember 3 kr, Szuhay Dániel m. gazda 3 kr, Majoros Mihály földm. 3 kr, Takács József földmivelő 3 kr, Nagy András földm. 3 kr, Szabó Mih. földm. 3 kr, Holomány István földmivelő 3 kr, Felső Dombi János földm. 3 kr, Nagy István urasági kerülő 3 kr, Görösös József földm. 2 kr, Kovács András majoros 2 kr.

Kun-Sz.-Mártonban a mult október hónapban egy zsidó menyegző tartatott. Az ünnepély részesei 36 ft 20 krnyi öszveget adtak öszve a m. Akademia palotája számára. Hogy mily hazafias szellem lelkesíté ez alkalommal zsidó atyánkfiait, legjobban tanusítja a következő levél, mely az adakozásra vonatkozik:

„Kun-Sz. Márton okt. 20. Egy zsidó menyegzőről írok néhány sort, tessék számukra becses lapjában egy kis tért engedni. — Nemcsak vőlegény és menyasszony, de mondhatom, hogy kivétel nélkül mindenki magyar öltözetben jelent meg ez ünnepélynél, és ki e szépen öltözött csoportot az imaházból kijöni látta, méltán magyaroknak tarthatá őket. — A lakoma igen vig volt, és ez alkalommal édes hazánkról sem feledkeztünk meg. Egy a vendégek közül föllállván, ilyképen szólamlott meg: „Emeljünk poharat hazánk, a szép Magyarhon jóléte- és boldogságaért!“ és azonnal zajos „éljenektől“ hangzott vissza a terem, és nem volt senki a jelenlevők közül, ki e szókra ülve maradt volna; reggelig folyt a zene és táncz, és még több toaszt mondatott el a haza és annak buzgó fiai felett és valóban még az öregebbek közül is nem egynek szeméből könnyek csordultak a belső megindulástól — mert hiszen eddig még nem volt szabad a zsidónak hazáját éltetni! — Biz-

ton merem állítani, hogy bárki e körben néhány percet időzött volna, meggyőződheték arról, miszerint a magyar zsidók nem csupán ruházatukban, de szívökben, érzelmökben is magyarok. — Még a „Szózatról“ sem feledkezünk meg ez alkalommal, hét éves kis öcsém szavalta azt el szép hangosan a jelenlevők általános tetszésére. A lakomat azzal fejeztük be, hogy a magyar Akadémia javára e csekély itt mellékelt összeget 36 ft 20 krt gyűjtöttünk, jelszavul választva e mondatot : „Ki sokat nem tehet, tegyen keveset, de mindenesetre valamit.“ — Köszönetemet kell ez alkalommal kifejeznem, a nagyon tisztelendő nagykunsági főrabbi, és izr. előljáró uraknak, kik ez ünnepély alatt oly szépen, magyar honfiakhoz illőleg viselték magukat. — És végül legyen szabad keresztyén honfi társaimhoz néhány szót intéznem. Viszontagságteljes idők következhetnek még e hazára, az utolsó tizenkét év nagy tanúságot nyújthat, nagy reményeket csatolunk mi mindnyáján, kik e szép magyar hazát lakjuk, a jövőhöz; de ha valaha, ugy mostan, midőn a nemzet végtére önértre ébredt, és e hazában mindenki boldognak tartja magát, mivel magyar, van szükségünk egyetértésre. Szünjék meg tehát a fe-

lekezetesség, mely a sziveket annyira elidegeníti egymástól, egy a mi célunk, egy a törekvésünk t. i. a hazát nagygyá, boldoggá tenni és ennek előérésére fogjunk testvérileg kezdet, és lépjünk ki egyszer az előítélet százados korlátaiból! Csak így érhetjük aztán el e nagy szent célt. Eljen a hazá, szünjék a felekezetségek, ez legyen ezentul jelgénk! — *Orenstein Gyula.*

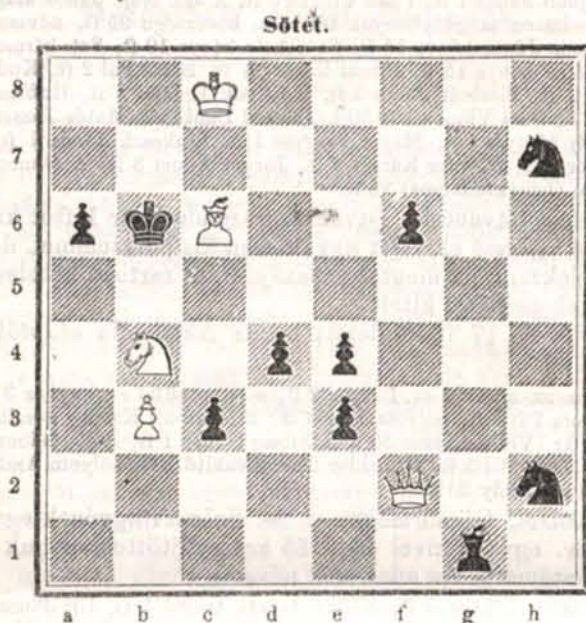
Az egyes adakozók :

Orenstein Gyula 1 ft, Orenstein Antal 5 ft, neje Orenstein Hanni 5 ft, Hirsch Martin 1 ft, Fleiszig Fülöp 2 ft, Jos. Fixl Menyhard 1 ft, Frukkel Emanuel 5 ft, Major Orenstein 1 ft, Moritz Lövi 50 kr, Kampler Jakob 50 kr, Ferdinand Füchsl 1 ft, Pfeifer Moritz 50 kr, Klem Simon 50 kr, Meister Farkas 1 ft, Bohm Jakab 1 ft, E. Hajdúske 2 ft, Adolf Bohm 1 ft, Nathan Fixl 1 ft, Ignác Haker 1 ft, Haker Julia 20 kr, Zili Meister 50 kr, Lotty Fuchsel 30 kr, Betti Füchsl 10 kr, Feuer Ignác 90 kr, Kamplernó 10 kr, Lövinó 10 kr, Klemnó 10 kr, Kamplernó 50 kr, Feuernó 10 kr, Fleiszig Jósi 50 kr, detto 50 kr, Hirsch Jakob 30 kr, Mina Hirsch 20 kr, Füchsl Fany 50 kr, Hirs Ignác 20 kr, Bohmó 10 kr.

© (Az Akademiára) a „P. Napló“ szerkesztőségénél 18,828 ft. 96 kr. bankjegyen gyűlt össze.

SAKKJÁTÉK.

47. sz. feladvány. — Báró Meszéna Istvántól (Lessen).

Világos.

Világos indul s 4-ik lépésre matot mond.

A 42. számú feladvány megfejtése. (Dióssy Lászlótól.)

- Világos. Sötét.
- 1) f2 - f3 c6 - e5
 - 2) F c3 - d2 † K e3 - d4
 - 3) B b6 - f6 K d4 - e5 :
 - 4) F d2 - e3 †

Helyesen fejtették meg. *Veszprémben* : Fülöp József. — *Lessen* : b. Meszéna István. — *Uj-Becsén* : Cselkó György. — *Héreházán* : Kun Sándor. — *Debrecsenben* : Sperber F. — *Tissa-Füreden* : Nánássy Gyula. — *Parabutyban* : Rothfeld József. — *Kiskürtösön* : Cs. y K. — *Bodrog-Keresztúron* : Skvór Antal. — *B.-Ujvároson* : Kovács Lajos. — *Török-Szent-Miklóson* : Frankl A. — *Jánosiban* : Keszler István. — *Bécsben* : Gold Samu. — *Mooron* : Radvaner Vilmos.

Rövid értesítések. *Bécs* : G. S. Ujonezból lesz a harcvezető vitéz. Csak előre! — *Halászi* : O. J. Ne ijessze önt vissza, hogy ezek nem sikerültek. Küzdeve győz a bátor! — *Héreháza* : K. S. A 45. sz. feladványnál B a 7 — a 8 önnel matoló szándékát meghiúsítja. — *B.-Keresztúr* : S. A. Sötét F h 3 - d 7 lépéssel kikerüli a 3 lépéses matot.

Színházi napló.

Péntek, nov. 9. „*Béldi Pál*.“ A Teleki-alapítványból 100 arany pályadíjjal jutalmazott eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Szigligeti*. Ily művet, hiányai dacára is örömmel nézünk, kivált ha a szereplők is mindnyáján oly művészileg játszanának, mint *Jókainé* és *Egressy*, amaz *Béldiné*, ez utóbbi pedig *Apaffi Mihály* szerepében. *Bornemisza Annát Szerdahelyiné* elég kielégítőleg személyesíté.

Szombat, nov. 10. *Ellingerné* második föllépteül : „*Hunyady László*.“ Eredeti opera 4 felv. Zenéje *Erkel Ferencz*től. Téli idény, vásári idő, szép eredeti opera — e három körülmény esordultig megtölté a színházat. *Ellingerné* játékaival még mindig nem tudunk megbarátkozni, a nagy *Hunyady* nejét s a legnagyobb magyar király anyját egészen másképp képzeljük. Azonban éneke elég élvezetet nyújt. *Himrényi V. László*ja is az elnéző-tesedező gyenge kísérletek közé tartozik. E dalmű nevedő vonzerővel és varázsszal bír a magyar közönségre. Tisztelet és elismerés érte annak, a kit megillet.

Vasárnap, nov. 11. „*Bánk bán*.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Irta *Katona József*. Ilyen darabokat is ohajtunk a vasárnapi közönségnek gyakrabban bemutatatni; nincs kétség benne, hogy ily modor által az izlés fejlesztése si-

keresebben eszközölhető. A mi az előadást illeti, melyben leginkább kitűntek *Egressy (Bánk)*, *Tóth József (Biberach)*, *Rónay (Petur)*, *Felekiné (Melinda)* általában sikerültnek mondhatjuk. Hanem a kiállítás . . . de erről jobb hallgatni, mert úgy halljuk, hogy különben is nagyobb reformok vannak készülben, miután a „*Bánk bán*“ operára is egészen új jelmezekről s díszítményekről kell gondoskodni.

Hétfő, nov. 12. Másodszor : „*A normandi Penelope*.“ Színmű 5 felv. *Karr Alfonz* után ford. *Feleki M.* Vásári nagy közönség, mely a szelleműs francia mű egyes szépségeit figyelemmel halászta — az egészben azonban kevés kielégítőt találhatott.

Kedd, nov. 13. *Ellingerné* utolsó föllépteül : „*Macbeth*.“ Opera 4 felv. Zenéje *Verditől*.

Szerda, nov. 14. „*Hűség hűtlenségből*.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Irta *Kövér Lajos*.

Csütörtök, nov. 15. *Réthy Mihály* javára : „*A szép juhász*.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban. Irta *Szigeti József*.

Szerkesztői mondanivaló.

5368. *Karczag*. P. M. Hasznát fogjuk venni a becses műnek; s bár egy része már-már antiquitássá vált az újabb fejlemények folytán, de a kor történelméhez méltó és tanulságos adalék lesz.

5369. *Kolozsvár*. B. Köszönettel vettük az adatokat s bár közlésre nem szánta ön azokat, de irányzól jók lesznek azok nekünk, s okkal, móddal olvasóinknak is.

5370. *Miskolcz*. L. J. Végre tehát önnel is köszönetet mondhatunk ismét a megemlékezésért. A mi gondunk most a viszonzás, mely nem fog késni.

5371. *N.-Dém*. V. F. Hiszen csak rajzolóinkkal, metszőinkkel s a térrel rendelkezhetnénk szabadon, régen teljesülve volna önnel közös ohajtásunk!

5372. *M. Berény*. B. B. A restaurationalis népdalokra az idő még sehoggy sem akar kedvezni. Egy kissé tán még várhatunk. Az újabb levelet is vettük.

5373. *N.-Oroszi*. B. I. Ha a tér megengedi, örömet átverszünk a szomszédból a cikket.

5374. *Décs*. P. F. A hónap végeig mindenesetre kezében lesz egy tiszta lenyomat — erre számolhat.

5375. *Kalocsa*. S. J. Mint felkért bíró ezennel fájdalmas igazságot szolgáltatunk : A fogadás ön részéről el van vesztve. A kérdéses rajz és leírás a V. U. 1858. 25. számában valóban megjelent. Már most tessék a fogadás furcsa pontjait teljesíteni s hét egymásután következő vasárnap délelben „frakkban és köcsögkalapban“ a főutcákon végig sétálni! — Valóban kegyetlen föltételek a mai században!

5376. *Kalocsa*. Á. x. A rajzot s leírást köszönettel vettük. Az első maholnap munkába vétetik.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.		
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.	
November			Nov. (6)		Kislad			
18 Vasár.	G 25 BA. v.	G 24 E.	6 B 24 Pál	7 9 4 20	4	0 4 9 38		
19 Hétfő	Erzsébet özv	Magy. E.	7 33 vértanu	7 10 4 20	5 (k. elé.)	0 27 10 46		
20 Kedd	Valoisi Bód.	Jolán	8 Mihály	7 11 4 19	6 Bjt. Jer.	0 45 11 52		
21 Szerda	B. Assz. avat.	BA. bem.	9 Onesiphor	7 12 4 19	7 Her. h.	1 2 * *		
22 Csütört	Cziczelle sz.	Cziczelle	10 Erastus	7 14 4 18	8	1 15 0 58		
23 Péntek	Kelemen p.	Kelemen	11 Victor	7 16 4 17	9 Bold.	1 32 2 1		
24 Szomb.	Ker. János	Flór. Em	12 Al. János	7 17 4 17	10 Sab.	1 50 3 4		

Holdnegyed : ☾ Első negyed 20-án 10 óra 8 perczkor délelött.

TARTALOM.

Zenészetünk és annak képviselői (Mosonyi, Ábrányi és Bartalus arezképeivel). — Vörösmarty halála évnapján. *Delényi*. — A vajda leánya. *P. Szathmáry Károly*. — A szent-andrási régiség magyarazata (rajzokkal). *Dr. Römer*. — Zerelméri csonka-torony (képpel). *V. Gy.* — Gaeta (képpel). — A csodaorvosok és delejezők (folyt.). — A burgonya (vége). *Szabó Ignác*. — *Tarház*: Kakas Márton levelei. 130. — Adatok *Petőfi* halálához. — Közintézetek, egyletek. Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Balesetek, elemi csapások. Mi újság? A m. Akademia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerk. mondanivaló Hetinaptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Ablert** : (lak. magyar-utca 1. sz.)

SZÓZAT.

IRTA

VÖRÖSMARTY MIHÁLY.

NÉMET, FRANCZIA, TÓT ÉS SZERB

FORDÍTÁSOKKAL.

AZ MDCCCLX. ÉV

EMLEKEÜL

A KÖLTŐ HALÁLA ÖTÖDIK ÉVNAPJÁN (1860. NOV. 19.)

AJÁNLVA

A VASÁRNAPI UJSÁG OLVASÓINAK.

7 4305

A P P E L.

A ta patrie, ô Hongrois, demeure éternellement fidèle. Elle a été ton berceau; quel que soit ton destin, viens-y chercher une tombe.

Il n'est pour toi dans le monde immense aucun autre lieu de repos. Que ta destinée soit maudite ou bénie, c'est ici qu'il faut vivre, ici qu'il faut mourir.

Ce pays, c'est celui où le sang d'Árpád a tant de fois coulé en sacrifice, celui où depuis mille ans tant de saints noms ont apparu.

Ici jadis combattirent pour leurs foyers Árpád et ses héroïques compagnons; ici le joug de la patrie fut brisé par la forte main de Hunyade.

C'est ici, ô liberté, que s'élançaient tes sanglans étendards, impatiens de voler à la victoire, alors que les meilleurs d'entre nous tombaient frappés de mort en des guerres sans fin, en des combats terribles.

Et après tant de désastres, après tant d'années d'oppression, il y a encore, courbé, mais non brisé, il y a encore un peuple vivant dans ce pays.

O toi, vaste monde, patrie des nations, ce peuple te crie dans sa détresse : „Au nom de mille années de souffrance, nous demandons à vivre ou à mourir.“

Il est impossible que le sang de tant de coeurs ait coulé inutilement, que pour le salut de ce pays tant de poitrines aient éclaté, brisées par la douleur et le désespoir.

Il est impossible que la force d'âme, l'intelligence, la volonté droite et pure aient déployé en vain tant d'héroïques efforts, impossible qu'une éternelle malédiction les écrase.

Un temps meilleur, il le faut, un temps meilleur viendra; d'un bout du pays à l'autre, des milliers d'hommes l'appellent dans leurs prières.

Si non, vienne la mort, puisque tel sera l'arrêt du destin, une mort grande et glorieuse, et que tout un empire descende au tombeau, noyé dans une mer de sang!

Alors ce tombeau, qui aura dévoré un peuple, les peuples l'entoureront comme un cortège funèbre, et dans les yeux de l'humanité on verra des larmes de douleur.

A ta patrie, ô Hongrois, demeure éternellement fidèle! Elle te nourrit aujourd'hui; quand la mort te frappera, elle te couvrira de son gazon touffu.

Il n'est pour toi nul autre asil dans l'univers immense! Que ta destinée sur ce sol soit bénie ou maudite, c'est ici qu'il faut vivre, ici qu'il faut mourir.

(Ford. Saint-René Taillandier.)

A u f r u h.

Dem Vaterland, o Ungar, halt'
Die Treue unbefleckt,
Das — deine Wieg' und einst dein Grab —
Dich hegt und pflegt und deckt.

Auf weiter Erde nirgend sonst
Winkt eine Stätte dir;
Hier mußt du deinem Schicksal stehn,
Hier leben, sterben hier.

Dies ist der Boden, wo so oft
Floß deiner Väter Blut;
Auf welchem die Erinnerung
Von tausend Jahren ruht.

Hier rang um einer Heimath Herd
Held Árpád's Kriegerschwarm;
Hier brach entzwei der Knechtschaft Joch
Des tapfern Hunyads Arm.

O Ungar, halt' dem Vaterland
Die Treue unbefleckt,
Das dich erhält, und wann du fällst,
Mit seinem Rasen deckt.

O Freiheit! hier entrollte oft
Dein blutig Banner sich,
Und unsere Besen sanken hin
Im langen Kampf für dich.

Und trotz so manchem Schicksalsschlag,
Davon dies Land erbebt:
Gebeugt zwar, doch gebrochen nicht,
Des Landes Volk noch lebt!

Es lebt, und an die ganze Welt
Ergeht sein Aufgebot:
„Ein tausendjährig Leiden steht
Um Leben oder Tod!“

Es kann nicht sein, daß so viel Blut
Vergossen nur zur Schmach,
Umsonst der Gram um's Vaterland
Die treusten Herzen brach.

Auf weiter Erde nirgend sonst
Winkt eine Stätte dir;
Hier mußt du deinem Schicksal stehn, —
Hier leben, sterben hier.

Es kann nicht sein, daß so viel Geist
Und Kraft und heil'ger Muth
Hinwelken soll, weil auf dem Land
Ein schwerer Fluch nun ruht.

Noch kommen muß und kommen wird
Ein bess'rer Tag, um den
Vielhunderttausend Rippen, ach!
Mit heißer Inbrunst steh'n.

Sonst kommen wird, wenn's kommen muß,
Ein Sterben, blutig groß,
Wo über'm Leichnam eines Volks
Sich schließt der Erde Schoß.

Und auf des toten Volkes Grab
Die Völker werden stehn,
Und in Millionen Augen
Die Trauerthräne stehn.

(Ford. Moltke Miksa.)

S Z Ó Z A T.

Hazádnak rendületlenül
Légy hive, oh magyar;
Bölcsöd az s majdan sirod is,
Mely ápol s eltakar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze :
Itt élned, halnod kell.

Ez a föld, melyen annyiszor
Apáid vére folyt;
Ez, melyhez minden szent nevet
Egy ezred év csatolt.

Itt küzdenek honért a hős
Árpádnak hadai;
Itt törtek össze rabigát
Hunyadnak karjai.

Szabadság! itten hordozák
Véres zászlóidat,
S elhulltanak legjobbjaink
A hosszú harcz alatt.

És annyi balszerencse közt,
Oly sok vizsály után;
Mégfogya bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán.

S népek hazája, nagy világ!
Hozzád bátran kiált :
„Egy ezredévi szenvedés
Kér éltet vagy halált!”

Az nem lehet, hogy annyi szív
Hiában onta vért,
S keservben annyi hü kebel
Szakadt meg a honért.

Az nem lehet, hogy ész, erő,
És oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak
Egy átok-suly alatt.

Még jöni kell, még jöni fog
Egy jobb kor, mely után
Buzgó imádság epedez
Százerek ajakán.

Vagy jöni fog, ha jöni kell,
A nagyszerű halál,
Hol a temetkezés fölött
Egy ország vérben áll.

S a sirt, hol nemzet sülyed el,
Népek veszik körül,
S az ember millióinak
Szemében gyász-köny ül.

Légy hive rendületlenül
Hazádnak, oh magyar :
Ez éltetőd, s ha elbukál,
Hantjával ez takar.

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely;
Áldjon vagy verjen sors keze :
Itt élned, halnod kell.

O h l a s.

Buď verný vlasti, ó uher!
 Buď neohrožene,
 V nej ty máš kolísku, aj hrob
 V jej budeš mať lóne.
 Mimo nej miesta ty nemáš,
 Bár jako si tušíš,
 Či ti osud praje, či nie:
 Tu žít, umřet musíš.

Toto je tá zem, kde sa fru
 Dedov tvojich liala,
 Toto, kde je zdedičená
 Tisíc rokov chvála.
 Tu vlast vybojoval Arpád,
 Tak jak je nebnutá, —
 Tu zlámal meč Hunyadyho
 Ťažké rabstva putá.

Sloboda! tu vialy tvoje
 Arvavé z:stavy,
 Meč nám tých najlepších odňal,
 Ktorých sme len mali.
 A po toľkom nešťastí, a
 Nesvárov bol'asti:
 Ubitý, lež nezrazený
 Žije národ vlasti.

A k tebe, vlasti národov, Svet!
 Takéto má zvuky:
 „Život aneb smřt žiadaju
 Tisícročné muky!“

Nemožná, žeby toľko sřde, —
 Každé jak zřkadlo, —
 A toľko víťazov za vlast
 Darma bolo padlo.

Nemožná, žeby moc, rozum
 A tak svátá vol'a
 Pod tiskom kľiatby vždy stonat
 Prinútená bola.
 Ešte musia prísť, a ešte
 Pridu lepšie časy,
 Za ktoré sa milionov
 Drúčne modlia hlasy.

Al'bo, ak má byť, priniesie
 Smřt záhubnú prepasť,
 Kde nad pohrebom stát bude
 V svej krvi celá vlast;
 A národy — kolo hrobu
 Zmizlého národu —
 Nad padlými vlastencami
 Hor'ko plakať budu.

Buď verný vlasti, ó uher!
 Matkou ti je ona,
 V nej sa živiš, a po smřti
 Do jej pojdeš lóna;
 Mimo nej miesta ty nemáš,
 Bár si jako tušíš,
 Či ti osud praje, či nie:
 Tu žít, umřet musíš.

(Ford. Mácsay Mihály.)

С Л О В О.

Магару! отачби морашь свагда вбрань бити,
 То ти е колевка, а и гробъ, кои ђете скрити,
 На целомъ свѣту осимъ нѣ ты мѣста наћи неѢшь,
 Ма добро, ма зло ти било — живиѢшь ту и умреѢшь.

Ово е край, гди е потокомъ Арпадске крови текло,
 Ово е, на комъ се хилядогодишнь спомена стекло,
 Овде се бори и сада юначногъ Арпада войска,
 Овде е разтргла ярамъ Хуняда руаа свойска!

Слободо! овде се носе кровави баряци твои,
 Овде се одъ дуге войне найвише мртваца брои!
 И после толике несреѢе, после толико незлоде —
 Истина умалѢнь, али не потрвентъ, юшть живиѢшь роде!

И зато морашь отачби свагда вбрань бити,
 То ти е колевка, а то и гробъ, кои Ѣете скрити,
 Осимъ нѣ на целомъ свѣту ты мѣста наћи неѢшь,
 Ма добро, ма зло ти било, — живиѢшь ту и умреѢшь!

(Ford. Zakits János.)

И станакъ народа — велики свѣтъ — викаюѢ с стиште,
 Хилядогодишня патня смřт или животь иште.
 То песме бити, да изъ толико срдца кровь се бадава лиѢ,
 Да се одъ туге за отачбомъ вбрана грудъ не сгрѢе.

То несме бити, да разумъ, моѢть и волѢ тако свете
 Мораю вѢчито стянати подъ игомъ судбе клете!
 Юште Ѣе доѢи — юшть мора доѢи — оно време болѢ,
 За коимъ стотине хиляда срдца топло се Богу моле!

Ил' Ѣе доѢи — ако мора — велелѢшна смřт да суди,
 Пакъ Ѣе целу отачбину кровь облиѢи чакъ до груди —
 А кодъ гроба, у кои Ѣе цео народъ леѢи,
 Потокомъ Ѣе суза, туге, суза клетве теѢи.